

Nora Biologiska Förening

Årsskrift

2012

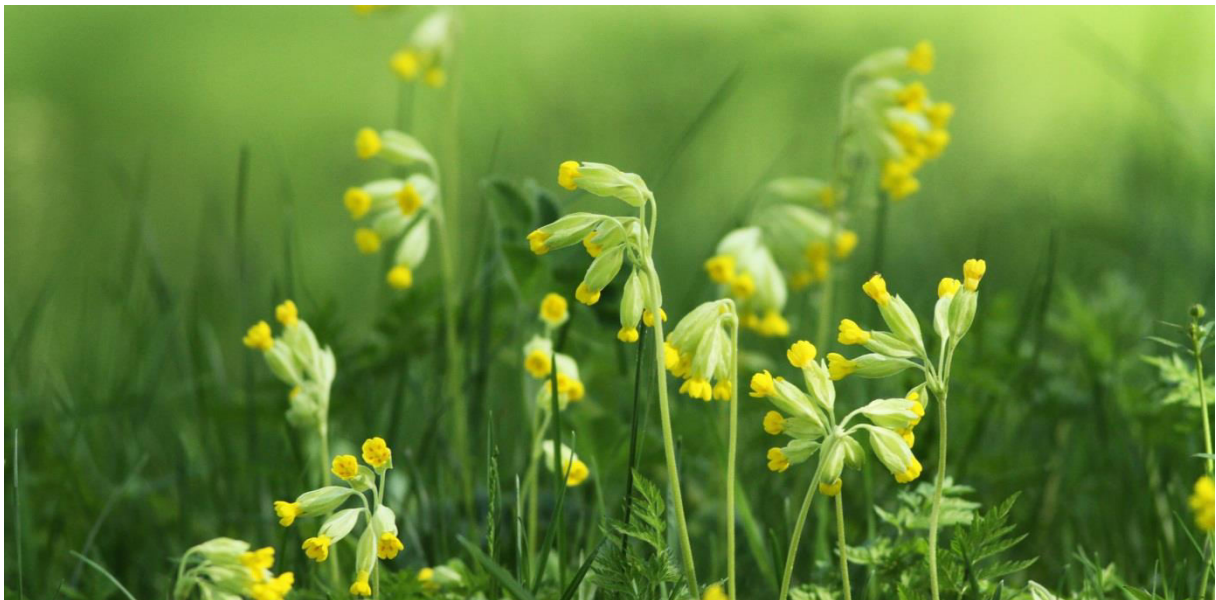

Foto: Erik Marcusson

Innehåll

Ordföranden har ordet.	3
Verksamhetsberättelse år 2012.	5
Exkursionsrapporter år 2012.	7
Växtfynd år 2012.	14
Fågelrapport för Nora kommun 2012.	17
Däggdjur i Nora kommun 2012.	47
Småkryp i Nora kommun 2012	47
Sociala getingar som setts i Nora kommun.	49
NBF:s exkursionsprogram 2013.	53

Omslagsbild: Hökuggla av Erik Marcusson.

Ordförande har ordet

Jag fick nyligen i min hand en kopia på en liten tidningsnotis ur Nora stads- och bergslags tidning. (Tack Åke Mossberg!) Artikeln, som är från 1921, handlar om att en korp iakttogs vid en gård utanför Nora stad.

Den då ovanliga fågeln hade uppmärksammats av en person i samband med att:

En stor samling kråkor hade samlats och höllo ett fasligt kolorum omkring svartingen...". I artikeln står det vidare att ***"en person som observerade fågeln (hade) god lust att söka få den införlivad med samskolans museum, men den blef skrämmd och for till skogs"***.

Det var nog ganska typiskt för den tiden att när man upptäckte en ovanlig fågel var första tanken att man skulle skjuta den. (Så gick det för den dvärguv som så sent som 1952 upptäcktes i Ås utanför Nora.)

Korpen hade börjat minska kraftigt under 1800-talets andra hälft främst på grund av förföljelse, då den ansågs som en stor skadegörare, Nedgången fortsatte och beståndet var nog som lägst på 1930–40-talen. I södra Sverige höll den på att bli utrotad och inom stora områden i Svealand och Götaland var den de facto helt borta.

Jag minns för egen del att det var en stor upplevelse när jag 1963 upptäckte en korp i Alntorp utanför Nora. Jag hade tidigare bara lyckats få se den i Halland 1962 där det fanns ett litet bestånd kvar.

Nu har korpbeståndet återhämtat sig rejält. Jag åker ofta E 18 från Örebro mot Västerås och Stockholm och ser dagtid varje gång korpar som patrullerar av vägen i egenskap av renhållningsarbetare för att "ta hand om" under natten påkörda djur.

Korpen har något av en särställning som mytologisk fågel. De flesta känner nog till Odens spejarkorpar Hugin och Munin. Oden kunde själv också uppträda i korpскеpnad (korphamn) och kallades också Hrafnagud eller korpгud. Korpen var även stridens och dödens fågel (kallad stridens mås) och betydde stridslycka om man rätt kunde tyda dess tecken. Fågeln finns avbildad på en vikingatida bildsten från Gotland.

Fågeln var beundrad och vördad i det gamla Rom bl.a. för att den kunde bli mycket tam och även lära sig tala. Kejsar Augustus hälsades en gång när han anlände till Rom av en korp som ropade *"Ave Caesar, Victor, Imperator"*.

Korpen har haft två namn i fornsvenskan dels **korpr** och dels **ramn**. Ordet ramn kommer från det forngermanska namnet **hrafn** vilket fortfarande är korpens namn på Island. Tyskans Rabe, engelskans raven och danskans ravn härstammar alla från det germanska gemensamhetsordet hrafn och i svenskan finns namnet kvar i ordet ramsvart (korpsvart).

Det vetenskapliga (s.k. latinska) namnet är Corvus corax där är latin och betyder korp och corax är grekiska och betyder också korp.

Flygande korpar

Foto: Erik Marcusson

I och med 2012 års utgång har vi avverkat föreningens 70:e verksamhetsår (bildades 1943).

Vi får diskutera om vi ska fira detta märkesår eller avvakta till dess vi kan fira ett 75-årsjubiléum.

Peter Bernövall, ordförande

Verksamhetsberättelse 2012

Föreningens 70: e verksamhetsår

Ordförande: Peter Bernövall
V. ordförande: Roland Thuvander
Sekreterare: Anders Carlberg
Kassör: Lisbeth Uhr
V. Sekreterare: Charlotte Pettersson
Övriga ledamöter: Karin Berg, Per Erik Persson, Lovisa Nilsson
Suppleanter: Claes Eliasson

Arbetsutskottet har bestått av ordförande, sekreterare och kassör
Naturvårdsrådets ledamöter från föreningen var Peter Bernövall och Roland Thuvander med Lisbeth Uhr och Anders Carlberg som suppleanter.

Revisor: Annika Carlsson
med Berit Ragné som suppleant.

Valberedning: För närvarande saknas
valberedning. Årsmötet kunde
inte finna några kandidater.

Medlemmar:

Föreningen hade 181 medlemmar vid årets slut, vilket är tre personer färre jämfört med föregående år.

Styrelsesammanträden:

Fyra styrelsesammanträden hölls under 2012.

Föreningsmöten

Årsmöte: 25.3. Program: Magnus Friberg, Sköllersta höll ett mycket intressant föredrag som hette ” Ett år i fåglarnas tecken”.

Exkursioner

Antalet exkursioner var 10 under året. (Se särskild redogörelse.)

NATURVÅRDSFRÅGOR

Fibbetorp:

Föreningen har liksom tidigare år handhaft skötseln av Fibbetorps naturreservat.

Övrigt:

Föreningens hemsida

Nora biologiska förening har kvar hemsidan med följande adress:
www2.hemsida.net/norabf/ Bertil Sundberg har skapat sidan och sköter uppdateringarna. Här ges information om program, exkursionsreferat, naturreservat i kommunen, färska fågelobservationer och andra djurgrupper, länkar och annat.

NBF har deltagit i Västmanlands Ornitologiska Förenings (VOF) veckoinventeringar av ugglor i mars. Redovisningar har skett fortlöpande på NBF:s hemsida.

Natur- och miljövårdsrådet under 2012

Rådet har under året haft tre sammankomster. Från NBF:s sida har någon av Peter Bernövall, Roland Thuvander eller Lisbeth Uhr varit närvarande.

Under året har det informerats och diskuterats om:

Avverkningarna efter järnvägen.

Nytt bostadsområde på båda sidor om Hagbyån.

BKT angående parker och grönområden.

Hagbydammen.

Milspår i Stadsskogen.

Nya VA ledningar till Lejonbacken mm.

Stängsel kring gruvhål.

Skog vid Digerberget-Pershyttan.

Skrivelser och yttranden

En skrivelse har gjorts angående en överklagan om nybyggnation i Östra Sund, Lejonbacken.

Sjöfågelräkning:

Föreningen deltog för 25:e året i följd. Fullständig redovisning kommer i någon av följande årsrapporter.

Finanser:

Inkomsterna för år 2012 uppgick till 23 926 kr och utgifterna till 25.441 kr
Tillgångarna uppgår till 69 380 kr.

Anders Carlberg

(sekreterare)

Peter Bernövall

(ordförande)

Exkursionsrapporter år 2012.

Tysslingen 24 mars

Cirka 600 sångsvanar var fortfarande kvar och vi 4 deltagare hade härliga timmar i solen vid Rånnestas plank och bänkar.

Nästan 20 grader varmt i solen. En helt fantastiskt i mars månad!

Bland övriga rastande fåglar sågs cirka 50 sädgäss och en del grågäss, tranor, några bläs- och skedänder samt ett femtiotal krickor.

Lärkorna sjöng och tofsviporna fladdrade över maderna. Flera starflockar drog fram över sjön.

På morgonen hade en havsörn syns till men vi såg inga rovfåglar alls.

/Lisbeth Uhr

Sångsvan

Foto: Erik Marcusson

Åsbosjön runt på cykel 13 maj

Som vanligt träffades vi på Nora torg kl. 06.00. Denna gång var vi hela tio personer som startade trampandet runt sjön. En tur som brukar ta totalt bortåt fem timmar. Då förstår alla att medelhastigheten för oss cyklister inte ens är i närheten av vad en tvååring på en trehjuling kommer upp i.

Denna söndag var blåsigt och kall, men som tur var den härligt solig efter allt regnande.

Vi började räkna in arterna som kunde ses och höras runt torget. Gråsparv och tamduva fick vi in på listan. Vi stannade till vid Plåthammarsbron och lyckades se både forsärla och mindre hackspett. Från Fibbetorps naturreservat hördes bl.a. grönsångare. Det första lite längre stoppet gjordes vid Tahiti blomsterhandel. Härifrån kunde vi se nästan hela Åsbosjöns vattenyta. I sjön låg fyra storlommar, knipor och tre småskrakar. En fiskgjuse flög förbi och en fisktärna

jagade över sjön. I vassen sjöng en rörsångare och norr om sjön hördes både gök och en orre. I Norra Ås satt en göktyta och gnällde. Kanske över att alla boträd hade blivit nedhuggna.

Södra Ås med sin anlagda våtmark var givande. Bl.a. Upptäcktes gråhäger, sångsvan, kricka, enkelbeckasin, grönbena, tofsvipa, sparvhök, gulärta, grå flugsnappare och många fler arter.

I Gyttorps reningsdamm låg som vanligt vigg, sothöna, samtidigt som ladu- och hussvalor och tornseglare snappade nykläckta fjädermygg. En grågåsfamilj med tre små ungar höll till i ena kanten av dammen, liksom en patrullerande brun kärnhökhane. Årets första trädgårdssångare sjöng vackert i lövverket. Några stjärtmesar hördes inne i skogen och en gråsiska flög över. Den arten hade vi aldrig tidigare haft under våra cykelexkursioner runt Åsbosjön.

Bergsängsudden gav ormvråk, svartmes och gröngöling och när klockan var 11 räknade vi efter hur många arter vi noterat. Det blev hela 77 arter, vilket är ett fullt godkänt antal och det fjärde bästa resultatet, om man ser till antalet noterade fågelarter. Vi missade visserligen några arter som vi brukar se, som t.ex. trädpiplärka, korp, nötskrika och konstigt nog nötväcka, men vi såg å andra sidan gråsiska, som blev ny och flera andra arter som kan vara mariga att upptäcka på en sådan här tur.

/Anders Carlberg

Järleån 24 maj.

6 deltagare kom till Torget i Nora för denna utflykt som var framflyttad 2 veckor p.g.a. mycket dåligt väder på ursprungsdatumet. Nu var det perfekt väder, lagom varmt vindstilla och nästan myggfritt. Vi gick den vanliga rundan från stora parkeringen via Långforsen ned till Djupforsen och åter. Skogsduva hördes liksom härmsångare och många trastar.

/Roland Thuvander

Knuthöjdsmossen 6 juni

Årets exkursion till denna märkliga lokal lockade 17 deltagare. Vädret denna nationaldag var ganska molnigt men lugnt och regnet väntade med att börja tills vi efter 2 timmar på mossen återvänt till våra bilar.

Detta år kunde vi räkna in 6 vuxna *smålommar* i gölarna, men vi såg inte till några ungar. Troligen ruvade de flesta lomparen fortfarande.

Till en början hörde vi ingen *storspov*, men såsmåningom ljud hans jublande vårdrill över mosslandskapet. En gök gol i väster och minst 5 *trädpiplärkor* sjöng längs den spångade stig vi vandrade.

Ett *sångsuvanpar* flög över mossen och i gölarna låg ungar av *kanadagås*, *knipa* och *kricka*. Knipungarna, 10 till antalet, och även de 2 mycket små krickungarna var tämligen nykläckta.

En trevlig bekantskap var de tre *dubbeltrastarna* som lät höra sina varningslåten från några småtallar mellan ett par gölar. Andra trevliga observationer var sjungande sångare av arterna *härmsångare*, *svarthätta* och *grönsångare*.

Vi spanade även efter en liten myra dock utan större framgång. Det rörde sig om den intressanta *gråmyran* som finns här som en reliktförekomst från tiden strax efter inlandsisens tillbakadragande. Myran bor i de sanddyner som dämmer upp mossen i söder och som bildades för tusentals år sedan.

Exkursionen avslutades med ett som alltid mycket uppskattat besök i Gunnel Dahlviksts stuga vid sjön Torrvarpen, där vi liksom tidigare år bjöds på blåbärspaj. Detta år kunde vi dessutom diskutera skogsfrågor men en kunnig person från Sveaskog som bjudits in.

/Peter Bernövall

Blomstervandring i Älvhytteängen. De vilda blommornas dag 17 juni.

Naturrestatet Älvhytteängen är en rest av ett vidsträckt landskap med slåttermarker i anslutning till Älvhyttan. Den har lång kontinuitet, troligen från medeltiden. Den medeltida vägen från Närkes Kil till Dalkarlsberg och vidare mot norr passerar ängen där den i slutningen löper i en hålväg.

Ängen ligger i en sluttning och är till stor del fuktig med rörligt grundvatten. Marken är kalkrik. Det är en nordlig typ av äng utan buskskikt av hassel med mest träd av björk men också ask, som drabbats av askskottsjuka.

Floran är rik med orkidéer som brudsporre, fläckigt nyckelblomster, nattviol, tvåblad, skogsknipprot och guckusko. Det är en av länets rikaste lokal för majviva som färgar delar av ängen i violett på senvåren. Andra arter är akleja, klasefibbla, slåtterfibbla, blåtry och olika starrarter.

Svinroten är vanlig och bildar täta bestånd på ungefär ett hektar av ängen. Den är värdväxt för en liten brungrå fjäril svinrotvecklaren, som här har sin enda nutida lokal på det svenska fastlandet. Den finns sällsynt på Gotland och i Norge. Den finns i stort antal när den flyger i början på juni. Här finns också vädtnätfjäril.

/Per-Erik Persson

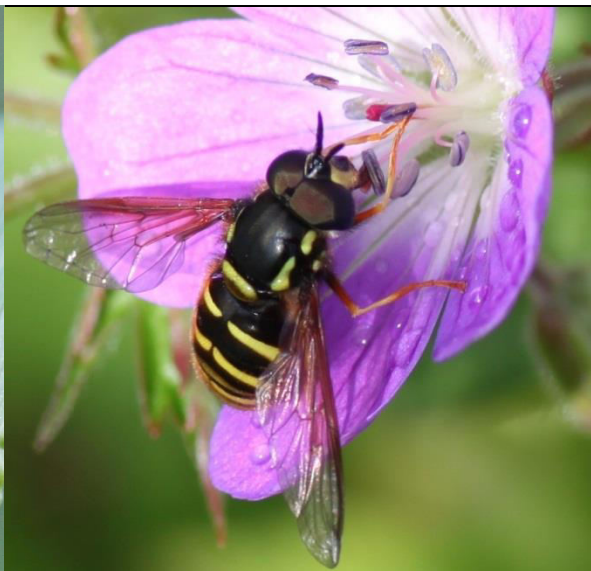
Fjärilsexkursion 17 juni.

Vädret var soligt och ca 15 grader. I naturrestatet hittade Claes bland annat spensligt ängsmott, blek lövmätare och brokig väddblomvecklare.

Efter blomstervandringen i Älvhyttans naturreservat fortsatte fem personer vidare till Älvestorp, som ligger på vägen upp mot Grythyttan. Detta för att bl.a. försöka få syn på de vackra pantermätarna. Det visade sig inte så svårt att hitta dessa vackert orangesvarta fjärilar, där under den röjda och solvarma kraftledningsgatan. Där flög också puktörneblåvinge, svartribbad vitvingemätare, skogsnätfjäril. Vi upptäckte också några vackra skalbaggar som blåbock och asprullvivel.

Blåbock

Välvd getingfluga

Som avslutning föreslog Claes att vi skulle bege oss till Munkytterservatet mellan Siggebohyttan och Lindesberg.

Det är alltid lika intressant att besöka detta fjärilsreservat. Claes visade på en mycket ovanlig färgaberration av den mycket sällsynta asknätfjärilen. Vi såg också flera väddnätfjärilar, en sotnätfjäril och några skogsnätfjärilar. Bland blomflugorna kan nämnas större och välvd getingfluga samt humleblomfluga. Vidare noterades hornstrit, hårig bärfis, tegelbock och många andra småkryp.

Normalfärgad asknätfjäril och den mycket ovanliga färgaberrationen till höger.

/Anders Carlberg

Uppland 30 juli.

Tre personer mötte upp på torget i Nora denna något dystra och fuktiga morgon. Vid Scandic Hotell i Örebro tillkom ytterligare en och vi kunde börja vår färd mot Uppland med endast en bil, vilket kan vara en fördel vad gäller parkeringsmöjligheter o. dyl. Mellan Västerås och Enköping färdades vi i ett ihållande duggregn, varför det kunde vara lämpligt att Linnés Hammarby blev första besöksmål. En kort titt på Sävja, den andra av Linnés gårdar i området, gjordes. Vi kom fram till Hammarby omkring kl. 11.00 och frukost intogs utomhus i duggregn vid gaveln till boningshuset. När vi var färdiga klarnade himlen upp och resten av dagen bestod av solsken med växlande sommarmoln.

Hammarby gårds boningshus uppfördes på uppdrag av Linné själv och stod klart 1762. Det kom att bli familjens sommarviste fram till hans död och en lång tid därefter. Efter en guidad tur i huset med dess många minnen, tog vi en promenad i den parkliknande delen bakom, delvis bestående av en blockrik backe, en ”hammare”, som säkert gett upphov till namnet Hammarby. Ett framträdande inslag i floran var här skogsbingel. Vi besökte också naturaliemuséet högst uppe på backen, där en replik av den märkliga sillkungen (en fisk) finns uppsatt i taket. Efter en god middag ute i det fria promenerade vi i trädgården framför boningshuset, vilken har tillkommit under senare tid, och såg många intressanta örter och träd, inte minst ett stort exemplar av körsbärssläktingen vejksel, som Linné själv planterat.

Linnés Hammarby.

Vid den fortsatta resan mot Hjälstaviken gjordes ett kort uppehåll vid det fantasieggande Viks slott, numera använt till kurs- och konferensverksamhet. Väl framkomna till målet togs en välbehövlig rast med dryck och tillbehör.

Hjälstaviken är ju sedan gammalt en välkänd fågellokal, men många är nog inte medvetna om att den också hyser en rik och mångfacetterad flora, med stora betesmarker och backberg. Detta år var ej markerna så hårt betade som föregående år, då jag besökte lokalen i samband med botanikdagarna, och vegetationen därför frodigare. I en bergbrant nära norra ”grinden” kunde vi studera de små ormbunkarna hälle- och gaffelbräken. Vi vandrade vidare söderut och såg arter som malört, tuvstarr, rött oxbär, brudbröd, vildlin, flentimotej, backsmörblomma, getapel, backglim, backklöver och axveronika, annat att förglömma.

På ett av backbergen sågs harmynta, backtimjan, gul-, liten- och sexkantig fetknopp, ängshavre, piggstarr m.fl. I ett dike intill blommade vattenmöjan medan rosendunörten bara var i knopp. Märkligt nog fann vi en blommande backsippa, vars egentliga blomningstid ju inträffar två månader tidigare.

Mätt av intryck vändes kylaren hemöver. I trakterna av Västerås kom en ordentlig regnskur, inte ovanligt denna regndigra sommar. Synd bara att så få deltagare infann sig, och slutorden måste därför bli desamma som föregående års resa till Östergötland.

/Kjell Sundkvist

Svampens dag. Vena hage 2 september.

Vena hage är ett ålderdomligt beteslandskap i blandning med skogsdungar och små åkrar med stenmurar. Det ligger vid Vena i Viken mellan järnvägen och Venaån. Berggrunden består av kalk som på några ställen går i dagen som hållmarker.

Särskilt de torrare delarna har en rik flora med gott om gullvivor, blått jungfrulin och svartkämpar på försommaren. Rödlistade eller sällsynta arter är knölsmörblomma, brudbröd, sommarfibbla, klasefibbla, sandviol, harmynta, bergsmynta, ängsvide, brudsporre, nattviol, nästrot, ängsstarr, vårstarr, pillerstarr och låsbräken. På ett par ställen växer klippbräcken med bestånd på mellan 50 och 100 individ. Det är en tvåårig art som blommar och dör. I Viken har sina sydligaste förekomster i landet.

Området är en av länets rikaste lokaler för ängssvampar. Här finns en rad rödlistade arter som blåröding, porfyrröding, nagelrödskivling, trådvaxskivling, sepiavaxskivling, praktvaxskivling, scharlakansvaxskivling, stornopping, ögonnopping och lundnopping. Här hittades för några år sedan ett exemplar av

mörk spärffjällskivling, som är en lövskogsart som närmast finns på Kinnekulle och är synnerligen sällsynt.

På vandringen såg vi ett 40-tal arter av svampar. Bland dessa praktvaxskivling och grönnopping och en liten sällsynt röksvamp, föränderlig äggsvamp som står nersänkt i mossmattorna på kalkhällmarkerna.

/Per-Erik Persson

Kindlahöjden 8 september.

Med vandrарväder, soligt, lagom varmt och måttlig NV vind samlades 4 deltagare för resa till Kindlahöjden. Vi utgick från Lövåsen och vandrade via Rödbergstjärn och Klosstjärn upp till Rödberget. Efter vägen stöttes orre och tjäder.

På Rödberget sågs en sen rödstjärt. När vi fikade kom det en glänsande ballong flygande över trädtopparna mot SO, det var marknad i Hällefors denna dag. Återpromenaden via Kalklinten med den fina utsikten västerut.

Text och foto: Roland Thuvander

Transkådespelet i Kvismaren 23 september.

En söndagseftermiddag i slutet av september åkte vi till Kvismaren för att uppleva de cirka 16 000 tranorna som rastar där inför flytten söderut i början av

oktober. Utöver de stora mängderna tranor rastar även cirka 20 000 sädgäss och ett tusental vitkindade gäss i området under den här tiden. Regnovädet under dagen hade avtagit och kvällen blev klar och fin.

Arton exkursionsdeltagare slöt upp vid Öby kulle. Vi pratade om tranornas liv och leverne och hur de flyttar i Europa, om de ökande populationerna av tranor, gäss och sångsvanar, om de intressekonflikter de orsakar med jordbruket när de ansamlas på rastlokalerna och om hur man genom förebyggande åtgärder kan minska skadorna på grödor.

Sädgäss

Foto: Erik Marcusson

Hamarmaden som är den största övernattningsplatsen för tranor och gäss i Kvismare-dalen, blev första anhalt. Där skådade vi bland annat vitkindade gäss, bruna kärrhökar över vassbältena, bläsänder och tre havsörnar som flög in och ut över maden. När solen gått ned började de stora mängderna av tranor att flyga in till maden under öronbedövande trumpetande. Vi förflyttade oss till Fiskingemaden för att uppleva de inflygande tranflockarna på närmre håll och mycket riktigt kom de inflygande i massor över våra huvuden. När det mörknat ytterligare började även infloget av stora mängder sädgäss under ljudligt ”doj-doj”. Tranorna och gässen tog nattplats och det bestämde även vi oss för och tog riktning på Nora igen.

/ Lovisa Nilsson

Tranor

Foto: Erik Marcusson

Växtfynd 2012.

Då växtintresset i Nora kommun tyvärr verkar närma sig den absoluta nollpunkten och ingen återväxt på botanikintresserade är skönjbar, blir tyvärr materialet allt torftigare. De fynd som gjorts är i allmänhet belägna i staden eller dess omedelbara närhet och ofta i samband med återbesök på gamla lokaler. Till årets botanikdagar som hölls i Hälsingland tog jag med några ark pressade växter som Erik Ljungstrand bestämde. Däribland två ark med de mållväxter som växte nedanför en fågelfröautomat på Baldersgatan 14. Det var helt enkelt spenat (*Spinacia oleracea*) i två olika former. Enligt Erik är den ovanlig som ”vildväxande”, och är märkligt nog det första noterade fyndet av arten i Nora kommun. Ett annat ark bestod av ett blad från ett litet träd, som förmodades vara manchurisk valnöt, men som troligen är svart valnöt (*Juglans nigra*), baserat på bladknopparnas utseende. Ett litet träd och ett par buskar av arten växer vid återvinningen nära Älvstorp.

En tur företogs till vägen väster om Yxsjön i Järnboås i hopp om att återfinna den tidigblommande formen av fältgentiana (*Gentianella campestris* var. *suecica*). Intet sågs tyvärr av den men däremot 4 ex. av skogsknipprot (*Epipactis helleborine*) i det västra vägdiket.

Röjningen på kalkhällen nära järnvägen i Bengtstorp gav omedelbart frukt då 45 ex. av klippbräcka (*Saxifraga adscendens*) kunde räknas in. På Skogsbohällen återfanns 103 ex. och i artportalen har Herbert Kaufmann anmärkt den från Vena hage i Viker. Däremot är den fortfarande osynlig vid Vinterskogstorp. En annan art med nedåtgående trend är grönkulla (*Dactylorhiza viridis*) med viss reservation för det latinska namnet, just nu är det inflation i namnbyten. Vid Sandfallet i stadsskogen återfanns 2 ex. och vid vägen väster om Yxsjön återsåg Lars Asklund 1 ex. Den är däremot fortfarande osynlig vid Limberget nära Käppsta i Gytorp. Det kalavverkade området består nu närmast av en monokultur av kruståtel (*Deschampsia flexuosa*).

Guckuskoinventeringen 2012 innebar ett rejält minskat antal ex., minskat antal blommande ex. men något antal ökande ex. med 2 blommor, allt jämfört med föregående år. På en lokal närmar sig arten försvinnande, medan det på en annan aldrig har funnits så många i blom tidigare, detta p.g.a. en uthuggning. Vid inventeringen återfanns myskmåra (*Galium triflorum*) på sin lokal vid Sjöändan. På det lilla kalkområdet nära Sandfallet i Nora hade brudsporre (*Gymnadenia conopsea*) en rekordnotering, 45 ex. kunde räknas in beroende på den kalavverkning som skett runt omkring.

Lars Asklund räknar guckuskor på en sommarstugetomt vid Älvlången.

Vid ett besök i strutbräkendalen S om Älvlången noterade Lars Asklund mer myska och hässlebrodd än för 20-25 år sedan. Han kunde också konstatera att strandråg (*Leymus arenarius*) finns kvar vid gamla riksvägen nära Bondebyn, men saknades vid vägbron över Järleån.

På hållslutningen nära telemasten på Kottaberget blommade 21 ex. av den senblommande formen av fältgentiana (*Gentianella campestris* var. *campestris*). Senast den sågs var 2005 och då med 1 ex. Den kan tydligen hålla sig kvar med hjälp av fröreserven i marken.

Vidare kan nämnas att backtimjan (*Thymus serpyllum*) finns kvar på sin växtplats vid L. Mon.

Några prov på fynd 2012:

Revsuga (*Ajuga reptans*): Nora sn: Knutsberg, 2 ex. på utkastplats vid f.d. Knutsbergsgruvan.

Jättedaggkåpa (*Alchemilla mollis*): Nora sn: St. Mon, några ex. på utfylld mark vid grusgrop SO f.d. skolan.

Trift (*Aemeria maritima* s.lat.): Nora sn: L. Mon, 1 grupp i vägkanten vid väg 244. Bortklippt innan den hann bestämmas till underart.

Cikoria (*Cichorium intybus*): Nora sn: Born, 2 ex. nära gamla brons östra landfäste.

Alpklematis (*Clematis alpina*): Nora sn, Limberget nära Käppsta, 1 ex. i brottkant vid SV-brottet.

Rävtörel (*Euphorbia peplus*): Nora stad, grusig infart till gård vid Prästgatan 16, några ex. Arten verkar ha stabila förekomster i innerstaden.

Hårgängel (*Galinsoga quadriradiata*): Nora stad, 1 ex. mellan gatstenar vid Prästgatan 14. Ett av årets bättre fynd. Ej sedd i kommunen sedan 1950-talet och då i Älvhyttan.

Myckmadra (*Galium odoratum*): Nora stad, förvildad vid Kvarnvägen enl. Lars Asklund.

Grusnejlika (*Gypsophila muralis*): Nora sn: Älvstorp, rikligt i gruset vid återvinningen. (Avser den kultiverade formen).

Rosentry (*Lonicera tatarica*): Nora sn: Hästskoberget, 1 ex. i vägslänt N om bergrummet.

Bukettapel (*Malus cf. toringo*): Nora sn: 2 ex. vid körväg/hjulspår V om Hästskoberget.

Grönvit nattviol (*Platanthera clorantha*): Nora sn, Ned. Järle, 1 ex. i vägslänt mellan kvarnen och f.d. gästgivargården. Arten verkar i trakten föra en m.l.m. bohemisk tillvaro då den dyker upp på nya platser för att efter något eller några få år åter försvinna. Den vanliga nattviolen verkar mera stabil på sina lokaler.

Revfingerört (*Potentilla reptans*): Nora sn: Ned. Järle, ca 3 kvm vid vägmöte mellan kvarnen och f.d. gästgivargården. Ett av årets fynd. En tidigare lokal finns, eller fanns, nuvarande status okänd, vid Grecksåsar.

Lupinväppling (*Thermopsis montana*): Nora sn: Hästskoberget, 2 grupper vid f.d. P-plats omedelbart N grindarna till bergrummet.

Timjan (*Thymus sp.*): Nora sn: Born, 1 liten grupp nära gamla brons östra landfäste. Märklig form, kan ev. vara av hybridogen natur.

Violtandrot vid Knutsbergsgruvan.

FÅGELRAPPORT 2012 NORA KOMMUN

Vädret: En mycket varm december 2011, avlöstes av en varm första del av januari. Det blåste rätt friskt. Ett tunt snötäcke kom i mitten av månaden och mot slutet blev det rejält kallt. Totalt sätt var januari mycket varmare än normalt. Februari fortsatte mycket kall mot mitten av månaden avlöstes kylan av mycket mildt väder. Mars blev mild och blåsig, snön försvann. Sista veckan blev mycket varm, med värmerekord.

April inleddes kall och fortsatte med mycket regn. Ingen vårvärme under större delen av månaden. Aprils avslutning blev dock varm. Maj fortsatte med varmt väder men sedan slog det om och blev regnigt och betydligt kyligare. Långa perioder med ostadigt väder. Några varma dygn, men mot slutet blir det kallt igen.

Sommaren var varken någon av de regnigaste eller kyligaste, men blev nog ändå en besvikelse för alla som vill ha en varm solig sommar. Medeltemperaturen blev lite lägre, speciellt i juni. Juli blev något varmare men också ganska regnig. Augusti var något stabilare, men aldrig riktigt högttrycksbetonad. Det var svårt att få in all spannmålssäd p.g.a. det fuktiga vädret.

Höstmånaden september blev också den regnrik speciellt i slutet. Oktober blev blöt och kylig. November var en mild månad men med en kall avslutning med minusgrader. December fortsatte med kallt väder och sjöarna frös till ovanligt tidigt, jämfört med tidigare år. Lite varmare i mitten av månaden men snön kom också den och det blev en vit jul.

Vad innebar nu detta för fåglarna?

Värmen i början av vintern gjorde att en del fåglar gjorde försök att övervintra. Fler rödhakar än normalt sågs i Nora. En sånglärka som redan nämnts från förra årsrapporten. Vårens regnande gjorde att en del sjöfåglar valde att rasta i de större sjöarna. Den blöta sommaren fick negativ effekt på häckningarna. Det blev betydligt färre flygga ungfåglar. Den kalla avslutningen av året gjorde att många fåglar drog söderut. Ett undantag var de många bergfinkarna som stannade vid fågelborden och vid några oskördade spannmålsfält.

Fågelåret: Under 2012 observerades sammanlagt 184 fågelarter, vilket är något färre än de närmast tidigare åren. En helt ny art för Nora kommun rapporterades och det var en större piplärka som rastade i Södra Ås våtmark. Förra året blev det också en ny art, ägretthäger. Då liksom nu blev Södra Ås våtmark platsen där den nya arten upptäcktes. Ett bevis på att våtmarker är viktiga rastplatser för många olika arter. Hittills har det sammanlagt noterats 243 fågelarter i Nora kommun.

Bland ovanliga arter som inte registreras varje år men rapporterades 2012, kan nämnas prutgås, ejder, svärta, vaktel, småfläckig sumphöna, spovsnäppa,

hökuggla, slaguggla (död), lappuggla samt ovanligt många flodsångare och tallbit.

Bland arter som brukar observeras de flesta år, men inte under 2012 är exempelvis pilgrimsfalk, strandkata, gräshoppsångare och ortolansparv. För övrigt är det tydligt hur många skogsfåglar som hönsfåglar, mesar och hackspettar minskar samt de sista kvarvarande häckfåglarna som kräver odränerade jordbruksmarker, som exempelvis hämpling, gulärta, ängsbiplärka och tofsvipa. Spovar, ortolansparvar och ljungpipare finns inte kvar på åkrarna.

1. **Knölsvan** *Cygnus olor*

Ett par stannade en bit i på sommaren vid Bergsmanshyttan 29.3-5.6, dock utan något rapporterat bobygge. (Bertil Sundberg m.fl.).

I övrigt 1 ex. sträckande Södra Ås 12.3, 1 ex. Lillsjön, Gyttoorp 13.3, 1 ex. Norasjön 14.3, 1 par Lillsjön Gyttoorp 16.3. 1 ex. Norasjön 22.3 samt ett höstfynd: 1 ex. Trängbomadet 25.9 (Håkan Lavebratt).

2. **Mindre sångsvan** *Cygnus columbianus*

6 ex. sträckande NV Södra Ås 18.3. Tillsammans med 11 vanliga sångsvanar.

3. **Sångsvan** *Cygnus cygnus*

Två konstaterad häckning. En vid Södra Ås våtmark med fem boungrar, varav bara en blev flygfärdig. En häckning med 2-3 ungar Vassland (Marika Wahlström). Två troliga häckningar. En skedde i Lindesbysjön där paret ruvade (Bertil Sundberg). Ett par besökte bo i Holmsmyttan (Roland Thuvander). Ingen rapport hur dessa två häckningar fortskred.

Vinter: jan. och feb. Som mest sågs 35 ex. sträcka söderut den 4.1. Minst 11 ex. rastade i Hammarbyån under perioden.

December: 110 ex. sträckte SV den 1.12. Detta var årets största rapporterade flock. De sista svanarna var 8 ex. som sträckte över Nora den 22.12 (Camilla Pettersson). Inga rapporter om rastande fåglar efter den 1.12.

4. **Sädgås** *Anser fabalis*

Vår: Sammanlagt 118 sträckande fåglar i 11 olika flockar mellan 7.3-28.4.

Höst 11 ex. Bergsmanshyttan 6.10 (Claes Dyst).

5. **Spetsbergsgås** *Anser brachyrhynchus*

45 ex. sträckande NO Vikern 25.4 (Roland Thuvander) samt 2 ex. sträckande SV Södra Ås 29.9.

6. **Grågås** *Anser anser*

Rekordmånga häckningar är rapporterade. Sammanlagt sex häckningar fördelade med fyra kullar vid Bergsmanshyttan 1 kull vid Lillsjön, Gyttoorp och en kull Älvlången. Observerad mellan 14.3-14.11.

7. Prutgås *Branta bernicla*

3 ex. rastade i Born 29-30.9 (Håkan Lavebratt m.fl.).

8. Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Tre fynd av ensamma fåglar. Det kan faktiskt handla om samma individ.

1 ex. Bergsmanshyttan 8.8 samt 1 ex. Norasjön 19.8 och 28.9 (Håkan Lavebratt).

9. Kanadagås *Branta canadensis*

Noterad mellan 4.3-1.12. Några häckningar är rapporterade.

Största flock: ca 185 ex. Norasjön 27.10 (Håkan Lavebratt).

10. Bläsand *Anas penelope*

Sedd rasta i Vikern, Gyttoorps reningsdamm, Norasjön och Bergsmanshyttan.

Vår: Endast en rapport om 1 hane Vikern 15.4.

Sommar: 1 hane rastade Södra Ås våtmark 13.6.

Höst: 12 rapporter mellan 19.9-11.10 med 154 ex. Största flock 42 ex. rastade i Norasjön 27.9 (Håkan Lavebratt).

11. Kricka *Anas crecca*

Observerad mellan 17.3-29.9

Häckning: Minst två par i Gyttoorps reningsdamm med sammanlagt 8 ungar.

Största flock: 30 ex. Södra ås våtmark 16.4.

12. Gräsand *Anas platyrhynchos*

Allmän året om.

13. Stjärtand *Anas acuta*

Något färre antal fynd än vanligt.

2 par rastade Vikern 15.4 och 2 honfärgade förbiflygande Åsbosjön 8.9.

14. Årta *Anas querquedula*

1 par rastade i Södra Ås våtmark 9.5.

15. Skedand *Anas clypeata*

1 par rastade i Lillsjön, Vikern 10.5 (Håkan Carlestam).

16. Vigg *Aythya fuligula*

Häckning: 6 kullar med sammanlagt 36 ungar i Gyttoorps reningsdamm.

Sedd mellan 20.3-10.11.

17. Ejder *Somateria mollissima*

8 hanar + 3 honor rastade i Älvlången 16.4 (Roland Thuvander).

18. Sjöorre *Melanitta nigra*

Vår: Sammanlagt 125 ex. i 13 olika flockar sedda i Vikern och Norasjön mellan tidsintervallen 3.4-7.5.

Höst: 21 ex i tre olika flockar i Norasjön mellan 1-10.11.

19. Svärta *Melanitta fusca*

1 ung hane rast. Norasjön 16.4 (Roland Thuvander).

20. Knipa *Bucephala clangula*

Häckfågel och sedd året om. Övervintrar i bl.a. Bornsån och Järleån.

Kniphane

Foto: Erik Marcusson

21. Salskrake *Mergus albellus*

1 hane rastade i Gyttorps reningsdamm 28.3.

22. Småskrake *Mergus serrator*

Ingen rapporterad häckning. Mest udda är en hane som återigen setts i Hammarbyån under sommaren.

I övrigt sedd med 19 olika rastande ex. under tiden 6.4-17.5.

23. Storskrake *Mergus merganser*

Häckning: 1 hona + 7 ungar Hammarbyån 8.7. 1 hona + 2 ungar Fåsjön 9.6 (Bertil Sundberg).

Vinter: Under januari och februari sågs storskrakar i Åsbosjön, Norasjön och framför allt i Järleån. Största flock 19 ex. Norasjön 6.1. Under december rastade 5 ex. i Vikern 2.12.

Storskrakepar

Foto: Erik Marcusson

24. **Järpe** *Bonasa bonasia*

Endast fyra rapporter av denna skogsfågel som har det besvärligt med dagens skogsbruk.

1 ex. Flyttekullen 24.9 (Roland Thuvander). 1 ex. Getingåsen den 26.10 och 1.11 (Kerstin Blennholt). 1 ex. Tenniketorp 3.11 (Erik Marcusson).

25. **Oorre** *Tetrao tetrix*

Rapporterad från södra, västra och norra delarna av kommunens skogar och mossar.

Orrspel.

Foto: Erik Marcusson

26. Tjäder *Tetrao urogallus*

Tjäder har påträffats vid Älvlången, Snöbergstorp, Dunderbo i Vikers socken. Getingåsen och Bondborn p Nora socken samt Bovik och Håkansbodaberget i Järnboås socken.

Vid Snöbergstorp har tjäderns spelplats tyvärr avverkats.

27. Vaktel *Coturnix coturnix*

1 ex. spelade Tolvsbörd 22.5 (Erik Majholm).

28. Fasan *Phasianus colchicus*

Utsläppta fasaner har setts i Södra Ås med sammanlagt 2-3 tuppar och 4 hönor den 1.6 och sedan från 11.11-31.12. 5 ex. Glifsa 8.3 och framåt (Rune Westberg). 1 hane Alntorp 23.3-6.5.

29. Smålom *Gavia stellata*

Häckningar: Återigen ett riktigt dåligt år. En framgångsrik häckning nära Vassland med en unge (Bertil Sundberg). Flera andra par gjorde tidiga häckningsbestyr, men det resulterade inte i några ungar.

Sedd mellan 25.3-9.8.

Största flock: 13 ex. rastade i Norasjön 16.4 (Roland Thuvander).

30. Storlom *Gavia arctica*

Häckning kan ha skett i Färvilen där en stor unge setts den 2.8 (Ulla Olsson).

Sedd mellan 28.3-26.10. Största flock: 12 ex. rastade i Fåsjön 8.8.

31. Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

1 ung rastade I Gyttorps reningsdamm 11-20.8.

32. Skäggdopping *Podiceps cristatus*

Häckning: 1 unge Hitorpsbadet, Norasjön 5.7. Skäggdoppingen har blivit allt mer ovanlig i Norasjön och Fåsjön.

Rapporterad mellan 20.3-24.11.

33. Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Rapporterad mellan 16.4-14.10 med 9 olika fynd av sammanlagt 10 ex.

Artens uppträdande i Nora kommun minskar för varje år.

34. Gråhäger *Ardea cinerea*

Observerad från 16.3 och framåt. Häckning har skett vid Alntorp. Kolonin är hotad då avverkning sker i skogen där bona finns.

Sena fynd: 1 ex. förbiflygande Dalhem 12.11 (Erik Marcusson) och 1 ex.

förbiflygande Östra Sund 30.12.

35. Bivråk *Pernis apivorus*

Inga kända häckningar, men gamla fåglar har varit sedda under sommaren runt Älvhyttan, Pershyttan, Alntorp och Fibbetorp.
Sedd mellan 17.5-19.8.

36. Havsörn *Haliaeetus albicilla*

Sammanlagt sju observationer av ensamma fåglar får betraktas som lite färre än vanligt.

Vinter-vår: 1 ad. Södra Ås 4.1, 1 ex. 31.3 och 1 ung 1.4. 1 ung Knapptorp 13.1 (Roland Thuvander). 1 ad. Lilla Mon 7.4 (Mats Andersson).

Höst-vinter: 1 ex. Tolvsbörd 14.10 (Bertil Sundberg) och 1 ex. Norasjön 24.11 (Berit Ragné).

37. Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Sedd mellan 16.4-26.8. Häckningsförsök kan ha skett i närheten av Bergsängsudden. Ett par sågs under häckningstid och minst en ungfågel sågs från 9.7.

I övrigt 1 ad. hane Nedre Bondborn 29.4-4.6 (Bertil Sundberg). 1 ad. hane Skrikarhyttan 17.6. Dessa båda rapporter kan också indikera häckningsförsök.

38. Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Sammanlagt 9 ex.

Vår: 1 honfärgad Södra Ås 6.4, 15.4 samt 22.4. 1 ad. hane Björkborn 1.5 (Lars Skoglund) och 1 hona Oskarsvik 13.5 (Peter Bernövall).

Höst: 1 hona och 1 ung Bergsmanshyttan 1.9 resp. 13.10. 1 hane sträckande Norasjön 8.9 (Håkan Lavebratt) samt 1 hane Stora Stensjön 5.10 (Erik Marcusson).

39. Duvhök *Accipiter gentilis*

Totalt 10 fynd mellan 29.1-8.9.

40. Sparvhök *Accipiter nisus*

Hela 43 rapporter under årets alla månader. Ingen konstaterad häckning.

41. Ormvråk *Buteo buteo*

Häckning i närheten av Södra Ås våtmark. Flera häckningar görs i kommunen.
Sedd mellan 16.3-29.9.

42. Fjällvråk *Buteo lagopus*

Endast två noteringar är mycket magert. Ovanligt med februarifynd.

1 ex. Älvhyttan 11.2 (Roland Thuvander). 1 ex. Alntorp 21.4 (Claes Dyst m.fl.).

43. Kungsörn *Aquila chrysaetos*

Endast tre fynd av denna art som får allt färre rapporter från vår kommun.
1 ung Pershyttan 28.1 (Erik Marcusson). 1 ad. Alntorp 23.2 (Claes Dyst) samt 1 ex. Gyttorp 25.2.

Ung kungsörn och bivråk över Pershyttan.

Foto: Erik Marcusson

44. Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

Tyvärr inga rapporterade häckningar. Sedd mellan 31.3-1.9. Fiskgjusen minskar i Sverige.

45. Tornfalk *Falco tinnunculus*

Inga säkra häckningar. Permanenta revir under sommaren vid Klacka-Lerberg och sedd under häckningstid i Järnboås, Bengtstorp, Åkerby och Södra Ås. Rapporterad mellan 17.4-29.9.

Lärkfalk jagar en trollslända.

Foto: Erik Marcusson

46. Stenfalk *Falco columbarius*

Sammanlagt tolv fynd under året är tämligen normalt.

Vår: Sedd i Södra Ås 16.4, 22.4, 24.4, 25.4 28.4 samt 5.5. Flera observationer kan vara samma individ. 1 hane Alntorp 21.4 (Claes Dyst). 1 ex.

Vattenskidklubben 24.4 (Lisbeth Uhr) 1 ex. Bergsmanshyttan 10.5.

Höst: 1 ex. Bushagen 12.9 och 1 ex. sträckande Dalsta 15.9 (Håkan Lavebratt).

47. Lärkfalk *Falco subbuteo*

Häckning: 1 adult och 1 unge Fibbetorps naturreservat 28.8 (Lisbeth Uhr).

Häckning vid Alntorp eller Alntorpsö samt i närheten av Bergsmanshyttan eller någon av Fåsjöns öar är inte otänkbart, då fåglar har setts där under sommaren.

Rapporterad mellan 27.5-8.9.

48. Vattenrall *Rallus aquaticus*

Tre rapporter: Södra Ås våtmark 31.3 och 18.7 samt Lillsjön, Norasjön 4.7 (Roland Thuvander).

49. Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

1 ex. spelade Gyttorps reningsdamm 20.6-5.7 (Roland Thuvander m.fl.).

Arten är inte årlig i kommunen, men ett ex. hördes även året innan.

50. Kornknarr *Crex. Crex*

Sammanlagt 6 ex. spelade mellan 26.5-10.7 enligt följande.

1 ex. Lillsjön, Norasjön 26.5 (Lennart Axelsson). 1 ex. Åkerby 27.5 (Madeleine Markert) Max 2 ex. Lindesby 16.6-5.7 (Bertil Sundberg m.fl.). 1 ex. Hagby 29.6-10.7 och 1 ex. Tolvsbörd 5.7 (Roland Thuvander).

51. Rörhöna *Gallinula chloropus*

1 ad. Gyttorps reningsdamm 17.4 och 1 ung Södra Ås våtmark 11.9 är de enda rapporterna detta år.

52. Sothöna *Fulica atra*

Två-tre par häckade i Gyttorps reningsdamm. Sedd mellan 24.3-6.8. Endast rapporterad från just Gyttorps reningsdamm samt Södra Ås våtmark.

53. Trana *Grus grus*

Par eller ensam adult fågel i häckningsmiljö har setts i Holmshyttan, Blexberg, Alntorp, Tolvsbörd, Stadra, Svartnopparmossen samt Bergsäng.

Största flock: 26 ex. sträckande SV Södra Ås 19.9.

Påträffad mellan 12.3-23.9.

Trana

Foto: Roland Thuvander

54. Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Arten har minskat i kommunen.

Endast observerad med 2 ex. i norra delen och 2 ex. i södra delen av Stora Mons grustag 25.4-5.7. Fåglarna varnade. Men om häckningarna lyckades är osäkert.

Tofsvipa

Foto: Roland Thuvander

55. Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Sedd mellan 30.3-15.8. Några par häckar på Snöbergsmossen.

Största flockar: 25 ex. Södra Ås 6.5. 23 ex. Bergsmanshyttan 12.5 samt 21 ex. Skrikarhyttan 6.5 (Roland Thuvander).

56. Kustpipare *Pluvialis squatarola*

13 ex. str. SV Nora järnvägsstation 13.8.

57. Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Sedd mellan 10.3-29.9. I takt med de sista utdikningarna av jordbruksmark är arten nästan helt borta som häckfågel i jordbrukslandskapet. Häckar fortfarande med några par på Snöbergsmossen.

58. Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

Precis som förra året gjordes ett fynd.

1 ex. Södra Ås våtmark 10.7.

59. Kärrsnäppa *Calidris alpina*

1 ex. rastade i Södra Ås våtmark 9.8.

60. Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

2 höstfynd av rastande fåglar.

1 ex. Södra Ås våtmark den 21.9 och 25.9.

61. Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Sedd mellan 22.3-13.10.

Största samling: 18 ex. Södra Ås våtmark 1.4.

62. Morkulla *Scolopax rusticola*

Häckfågel i kommunen. Mycket få rapporter. Observerad mellan 25.3-4.7.

63. Myrspov *Limosa lapponica*

20 ex. sträckande SV Bergsäng 10.7.

64. Småspov *Numenius phaeopus*

Tre fynd av sammanlagt 5 fåglar.

1 ex. rastade Södra Ås 9.5. 3 ex. rastade Bergsmanshyttan 10.5 samt 1 ex. sträckande SV Södra Ås 11.8.

65. Storspov *Numenius arquata*

Vår: Sedd mellan 11.4-25.5 med sammanlagt 265 ex.

Höst: Sedd mellan 10.6-8.9 med sammanlagt 16 ex.

Största flock: 57 + 53 ex. sträckte NO Södra Ås 22.4

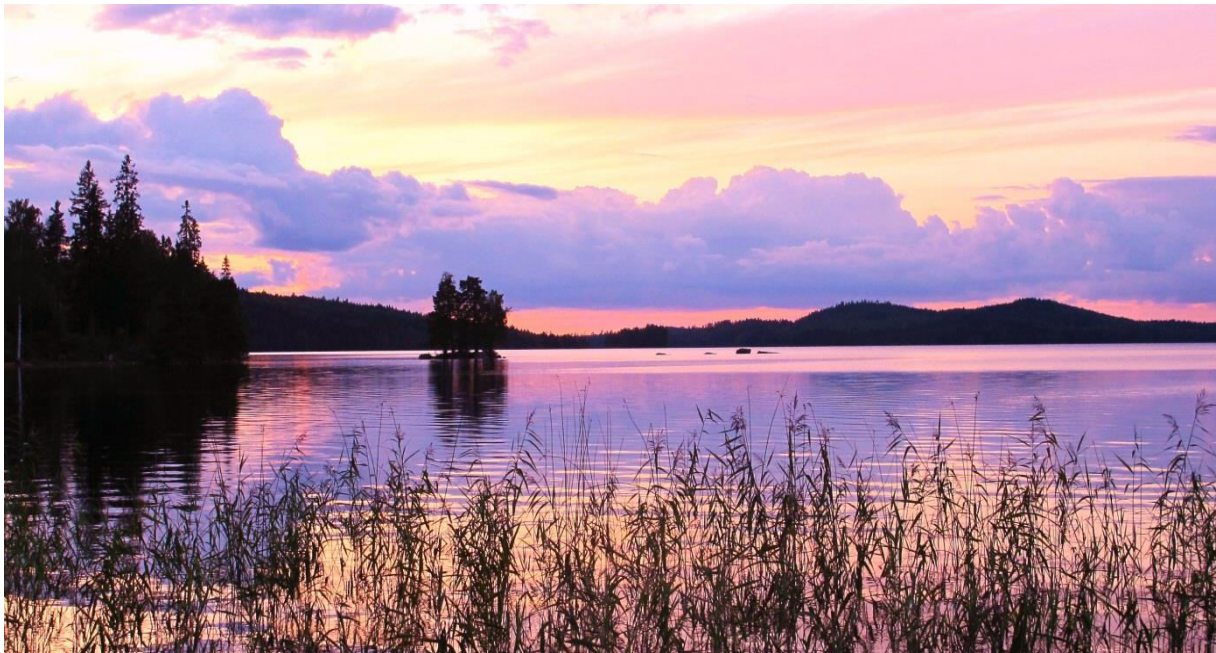

Foto: Erik Marcusson

66. Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

Häckfågel som påträffats mellan 24.4-19.8.

67. Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Häckfågel. Sedd mellan 6.4-12.7.

68. Svartsnäppa *Tringa erythropus*.

Tre fynd. 1 ex. Södra Ås våtmark 12.7 och 7.8 samt 1 sträckande s Norasjön 5.8 (Håkan Lavebratt).

69. Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Sammanlagt endast fem fynd av ensamma fåglar. Alla i Södra Ås våtmark.

Under våren rapporterad med 1 ex. 4.5.

Sydflyttande fåglar: 4 ex. mellan 4-22.7.

70. Grönbena *Tringa glareola*

Häckfågel vid Snöbergsmossen. Sedd mellan 28.4-7.8.

71. Rödbena *Tringa totanus*

4 ex. förbiflygande Norasjön 3.6 (Håkan Lavebratt).

72. Skrattmås *Larus ridibundus*

Observerad mellan 22.3-26.9. Minst 1 par, troligtvis många fler, häckade som vanligt på Limön i Älvlången. Ett trettiotal vuxna fåglar höll till på ön.

Största flock: Ca 750 ex. rastade i Norasjön 17.4 (Roland Thuvander).

73. Fiskmås *Larus canus*

Häckfågel. Sedd mellan 17.3-29.9.

Största flock: Ca 200 ex. rastade Nedre Bondborn 4.5 (Bertil Sundberg).

74. Silltrut *Larus fuscus*

2 ad. rastade Norasjön 16.4 (Roland Thuvander). 2 ad. rastade Södra Ås 12.5.

75. Gråtrut *Larus argentatus*

Ett par fick ut en unge på Limön i Älvlången (Roland Thuvander) och minst ett par fick ut ungar på en ö i Sången, Nyhyttan (Lars Skoglund).

Sedd mellan 2.3-8.11.

76. Havstrut *Larus marinus*

Endast tre fynd: 1 ad. rastade Norasjön 23.4 (Håkan Lavebratt). 1 ung. rastade Norasjön 19.8 samt 2 ad. sträckte SV Södra Ås 8.9.

77. Fisktärna *Sterna hirundo*

Ca 20 par häckade på en ö i Sången, Nyhyttan. Oroande är att kolonin har halverats på några få år. (Lars Skoglund). Påträffad mellan 22.4-2.7, som mest med 14 ex. Gyttorps reningsdamm 17.5.

78. Tamduva *Columba livia*

Påträffad på fem olika platser förutom Nora.

79. Skogsduva *Columba oenas*

Sedd mellan 28.2-1.9. Permanent revir vid Djupedal, Järleån.

Sedd vid Alntorp, Gunnarsberg, Södra Ås och Nedre Järle.

80. Ringduva *Columba oenas*

Vintefynd: 2 ex. OK/Q8, Nora 9.12 samt troligtvis en av de båda Dalsta 24.12

(Håkan Lavebratt och Berit Ragné). Vinterfynd i kommunen är mycket ovanligt.

Häckfågel. I övrigt sedd mellan 10.3-16.10.

Största flock: Ca 200 ex. Alntorp 14.4.

81. Gök *Cuculus canorus*

Sammanlagt rapporterades 28 spelande gökhanar, den första på Alntorpsö 8.5

(Gunilla Jeffner). Årets sista observation var en förbiflygande gök den 25.8 vid

Lilla Stensjön.

Gök

Foto: Erik Marcusson

82. Berguv *Bubo bubo*

Paret NV om Nora var kvar även detta år. Båda könen ropade under mars och april.

Övriga fynd: 1 ex. sågs i bilstrålkastarens sken i Norra Husby 2.2 Uven hade

slagit en hare. (Liisa Nilzon). 1 ex. Henrylund, Nora 27.8 (Anders Rosenknut).

83. Hökuggla *Surnia ulula*

Tre fynd av denna uggleart är ovanligt många, men så var år 2012 ett invasionsår av hökugglor i södra och mellersta Sverige.

1 ex. Stadra 23.9 Roland Staav, Jan Hägg). 1 ex-Nedre Lerslätten, Klacka-Lerberg 27.9 (Nils Hultman) och 1 ex. Västra Sund 27.10-5.11 (Erik Marcusson, Roland Thuvander och Torbjörn Lindahl). Den sist sedda ugglan blev tyvärr påkörd och dödad på riksväg 244 av Länsbussen.

84. **Sparvuggla** *Glaucidium passerinum*

Endast fyra observationer gör år 2012 till det sämsta sparvuggleår i mannaminne.

1 ex. Bondebyn 1.1. 1 ex. Östra Sund 28.1. 1 ex. Sjölundsvik 7.3 samt 1 ex. som slagit en björktrast 30.12 (Kerstin Blennholt).

85. **Kattuggla** *Strix aluco*

Tre häckningar med tiggande ungar vid Dalhem, Skymhyttan och Södra Ås. I övrigt sedd eller hörd vid 16 olika lokaler. Troligtvis har det förekommit häckningar vid flera av dessa lokaler.

86. **Slaguggla** *Strix uralensis*

En utsvulten uggle hittades död vid Hitorp 11.3 (Peter Comét). Denna uggleart har häckat några år, men i år var det ytterst få ugglor som skred till häckning i länet p.g.a. födobrist.

Lappugglan i Dalkarsbergsbergstrakten den 2 oktober.

Foto: Leif Broms

87. Lappuggla *Strix nebulosa*

Ytterligare en uggleart som kom från NO p.g.a. födobrist. Tyvärr fanns det nog inte så mycket mat i Syd- och Mellansverige heller. Många ugglor svalt därför ihjäl.

1 ex. på hygge mellan Lustigkrog och Hertzboda 2.10 (Leif Broms).

Lappugglan i Dalkarsbergsbergstrakten den 2 oktober. Foto: Leif Broms

88. Hornuggla *Asio otus*

Endast två fynd.

1 ex. flög på ett fönster till en villa på Dalsta, Nora. 13.5 Ugglan låg uträknad men kvicknade till och flög iväg efter en stund. (Tilde och Ann-Sofie Wahlstedt). 1 ex. jagade Oskarsvik 28.5 (Claes Dyst).

89. Jorduggla *Asio flammeus*

1 ex. Södra Ås våtmark 30.5.

90. Pärluggla *Aegolius funereus*

Efter ett bra år med flera ropande pärlugglor, blev år 2012 ett mycket magert år. Endast en rapport av en rastande uggle. 1 ex. Knutsberg 21.3 (Claes Dyst).

91. Nattskärja *Caprimulgus europaeus*

Få rapporter. 3 ex. runt Stensjöarna 4.7 (Roland Thuvander m.fl.). 1 spelande Ropahällen 25.5. 1 spelande Hammarby 13.6-4.7 (Claes Dyst m.fl.) 1 spelande Hagasjön 28.6 (Roland Thuvander).

92. Tornseglare *Apus apus*

Häckfågel. Rapporterad mellan 6.5-28.8.

93. Kungsfiskare *Alcedo atthis*

1 ex. förbiflygande Gyttorps reningsdamm 20.9 blev den enda observationen av arten. De kalla vintrarna har reducerat beståndet i Nordeuropa.

94. Göktyta *Jynx torquilla*

Tvåhäckningar: Hörda ungar från bo. Klacka-Lerberg (Bibbi Lönnström). 1ad. + 1 unge Blexberg 7.7 (Kjell Johansson).

I övrigt numer mycket sparsamt förekommande. Rapporterad från sammanlagt åtta platser. De övriga sex observationerna:

1 sj. Dalhem 6.5 (Erik Marcusson). 1 sj. Norra Husby 12.5. 1 sj. Norra Ås 13.5.

1 sj. Älvhyttan (Roland Thuvander). 1 sj. Skrikarhyttan 18.5 (Lennart Nilsson).

1 ex. rastade Södra Ås 21.7.

95. Gråspett *Picus canus*

Ovanlig på föråret då observationer endast gjordes på ett ställe: 2 ex. Moshyttan 25.3-7.4, vilket kan tyda på häckning.

Efteråret: 1 par Järnboås 18.10-22.12 (Kjell Store), 1 hona Dalhem 24.10-31.12 (Erik Marcusson). 1 ex. förbiflygande Gamla Viken 6.12 (Joakim Nilsson). 2 ex. Svartberget 12-31.12 (Bengt Westberg).

Gråspett (hona) och nötskrika på talg vid Dalhem.

Foto: Erik Marcusson

96. **Gröngöling** *Picus viridis*

En hackspettsart som för ovanlighetens skull fortfarande klarar sig ganska bra, så länge det finns tillräckligt många äldre lövträd i jordbrukssamhället.

Rapporterad från 13 olika platser.

97. **Spillkråka** *Dryocopus martius*

Rapporterad från ca 27 platser i kommunen.

En häckning rapporterad. Vikern 5.5 (Roland Thuvander).

98. **Större hackspett** *Dendrocopos major*

Allmän.

99. **Mindre hackspett** *Dendrocopos minor*

Ingen känd häckning i år heller. En snabb nedgång har skett de senaste åren.

Rapporterad under häckningstid från Åpromenaden och Trängbomadet,

Pershyttan, Runt Åsbosjön och efter Järleån samt Älvhyttan.

Under hösten sedd på fyra ställen i Nora kommun.

100. **Tretåig hackspett** *Picoides tridactylus*

Inga rapporterad häckning. I områden där den setts de senaste åren verkar den försvunnit. Avverkningar av äldre skog ligger bakom. Lämpliga kvarvarande biotoper blir för små och de enstaka reviren ligger för långt ifrån vara.

Endast två rapporter.

1 hane Dalbotorpsravinen 24.3 och 1 trummande 7.4 Håkansbodaberget 7.4.

101. **Trädlärka** *Lullula arborea*

Minst tre par vid Stora Mon, varav åtminstone ett par häckade med tre ungar.

Noterad där mellan 23.3-3.6.

Sträckande fåglar: 1 ex. Str. NV Södra Ås 10.3 och 1 ex. str. NO Älvhyttan 23.3 (Roland Thuvander).

102. **Sånglärka** *Alauda arvensis*

Vinter: Sånglärkan som var kvar på en oskördad havreåker i Alntorp från december föregående år lyckades med sin övervintring, åtminstone fram till 4.2.

Det är mycket ovanligt att sånglärkor övervintrar i vårt område. I övrigt observerad mellan 3.3-15.10.

Största flock: Ca 40 ex. rastade i Bergsmanshyttan 29.9 (Håkan Lavebratt).

103. **Backsvala** *Riparia riparia*

Tyvärr inga häckningar i kommunen i år heller.

Rapporterad endast fyra gånger (11.5, 31.5 och på två ställen 26.8). Alla födosökande kring Gyttorps reningsdamm och Södra Ås våtmark.

104. **Ladusvala** *Hirundo rustica*

Häckfågel. Rapporterad mellan 24.4-7.9. Arten minskar i Nora kommun.

Största flock: Minst 50 ex. vid Gyttorps reningsdamm 26.8.

105. **Hussvala** *Delichon urbicum*

Häckfågel som fortsätter minska.

Påträffad mellan 24.4-1.9.

Största flock: Ca 150 ex. Gyttorps reningsdamm 26.8.

106. **Större piplärka** *Anthus richardi*

NY ART FÖR NORA KOMMUN.

1 ex. rastade vid Södra Ås våtmark 27.9 (Roland Thuvander m.fl.). Detta var det 15:e fyndet i Västmanland av denna ostliga art.

107. **Trädpiplärka** *Anthus trivialis*

Häckfågel. Observerad mellan 23.4-19.9. Arten verkar minska.

108. **Ängspiplärka** *Anthus pratensis*

Sällsynt häckfågel på mossar och våtmarker.

Observerad mellan 3.4-14.10.

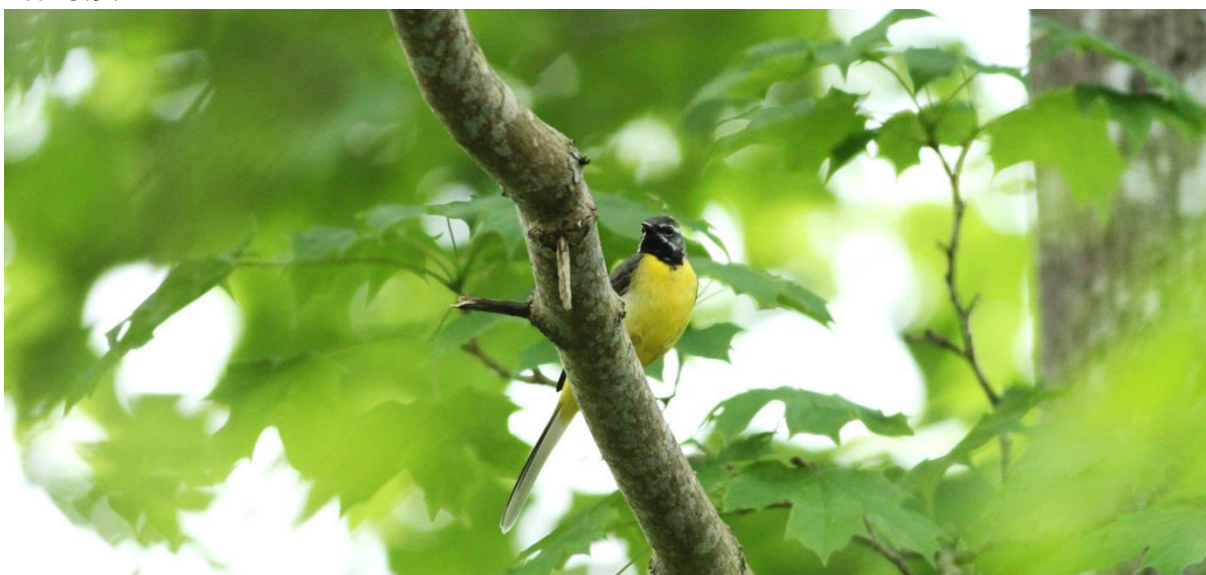
Större piplärka blev den 243 arten i Nora kommun. Foto: Roland Thuvander

109. Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

1 ex. rastade i Södra Ås våtmark 25.8 och ytterligare 1 ex. på samma plats den 5.9.

110. Gulärta *Motacilla flava*

Ingen häckning rapporterad. Rastande fåglar är observerade mellan 4-21.5 och 4.7-8.9.

Forsärla hane i Pershyttan.

Foto: Erik Marcusson

111. Forsärla *Motacilla cinerea*

Häckningar med en eller flera kullar har skett vid Dalhem, Pershyttan, Rastälven på två ställen och vid Gyttorps reningsdamm. Troliga häckningar vid Hyttfallet, Nedre Järle, Törningsdal, Bornsälven, Plåthammarsbron och Kvarnbron. Sedd mellan 17.3-21.10.

112. Sädesärla *Motacilla alba*

Allmän häckfågel. Observerad mellan 5.4-16.10.

113. Sidensvans *Bombycilla garrulus*

Normalt uppträdande både i början av året. Uppträdandet i slutet av året blev inte lika allmänt, även om det fanns småflockar kvar till årets slut.

Tidigare delen av året: Sedd mellan 1.1-1.5.

Senare delen av året: Sedd mellan 29.9-26.12.

Största flock: Minst 250 ex. Dalsta 4.11 (Erik Marcusson).

114. Strömstare *Cinclus cinclus*

Häckning: 1 par med minst en unge Järle kvarn. Strömstarar sågs i april, som kan indikera häckning, i Bornsån och Pershyttan.

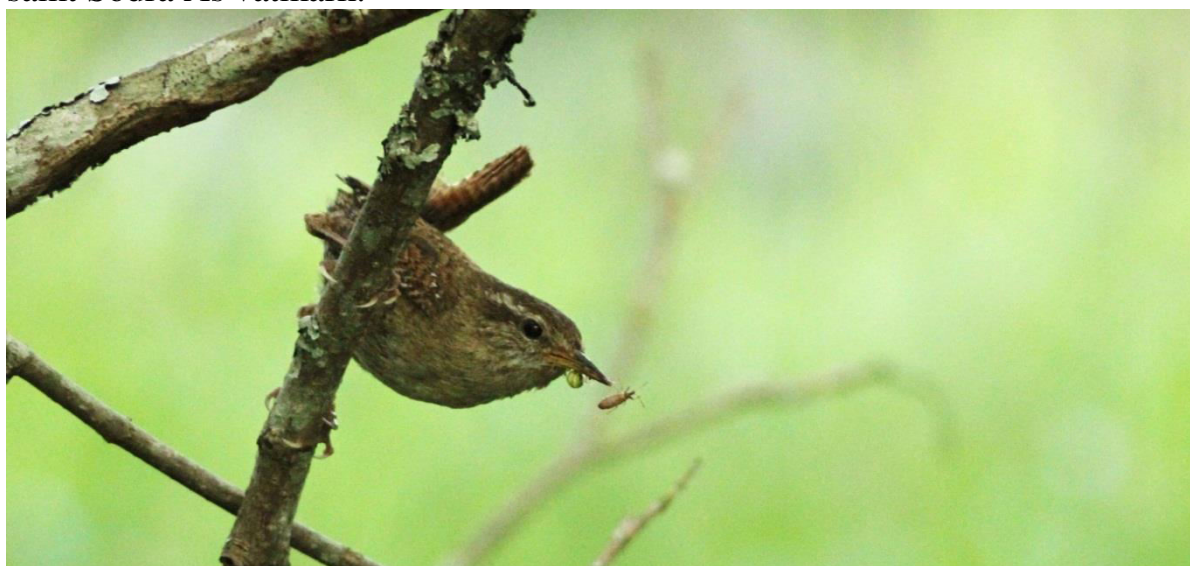
1 ex, sågs den 26.8 vid Hyttfallet, Hammarbyån. Augustifynd är ganska sällsynta.

115. Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*

Häckfågel och övervintrar med några till flera tiotals individer beroende på vintervädret.

Jan.-feb: Sammanlagt 4 ex. vid Hammarby, Djupedal, Åpromenaden och Södra Ås våtmark rapporterades

Dec: Fyra fynd av fem ex. observerade vid Järle kvarn, Hyttfallet, Gunnarsberg samt Södra Ås våtmark.

Häckande gärdsmyg i Pershyttan.

Foto: Erik Marcusson

116. Järnsparv *Prunella modularis*

Häckfågel. Rapporterad mellan 26.3-4.10.

117. **Rödhake** *Erithacus rubecula*

Vinterfynd: Endast rapporterad från förvintern och då med hela 5 olika individer. Dalsta 6-14.1 (Håkan Lavebratt, Berit Ragné), Kvarnbron 20.1, Västanlidsvägen 27.1 (Lars-Olof Lind), Hitorp 31.1 (Ulf Ringstrand), Åpromenaden 17.2-2.3.

Rapporterad fram till 23.11.

118. **Näktergal** *Luscinia luscinia*

Häckning: Kungsgatan vid Trängbo där det sågs minst 3 ex. så sent som 27.6. (Håkan Lavebratt). I övrigt fyra sjungande fåglar på följande ställen:

1-2 ex. Born 26.5-14.6 (Camilla Pettersson), 1 ex. Västra Öskevik 27.5 (Roland Thuvander), 1 ex. Sjövik, Norasjön 10.6.

119. **Blåhake** *Luscinia svecica*

Endast två höstfynd av rastande fåglar.

1 ex. Södra Ås våtmark 25.8 och 1 ad. Knutsberg 1.9 (Lisbeth Uhr).

120. **Rödstjärt** *Phoenicurus phoenicurus*

Inga konstaterade häckningar har rapporterats, men sjungande rödstjärthanar har hörts från minst 13 olika platser, varav flera inne i Nora. Observerad mellan 23.4-10.7.

121. **Buskskvätta** *Saxicola rubetra*

Häckfågel och rapporterad mellan 30.4-18.9. Buskskvättor är bra på att härma andra sjungande fågelarter och kan ibland få till sång som är mycket lik exempelvis rosenfink.

122. **Stenskvätta** *Oenanthe oenanthe*

Rapporterad mellan 22.4-13.5 och 15.8-23.9. Inga rapporter om häckande fåglar.

123. **Ringtrast** *Turdus torquatus*

Endast två rastande fåglar är färre än de flesta år, men lika få som året innan.

1 hane Nedre Bondborn 20-21.4 (Claes Dyst och Camilla Pettersson). 1 hane Södra Ås 22-24.5.

124. **Koltrast** *Turdus merula*

Allmän och sedd hela året. Vintertid ses den framför allt i våra tätorter.

125. **Björktrast** *Turdus pilaris*

Allmän och sedd hela året. Vintertid ses den framför allt i våra tätorter. Största flock blev ca 100 ex. som rastade i Södra Ås 17.11.

126. **Taltrast** *Turdus philomelos*

Häckfågel. Rapporterad mellan 1.4-1.10.

127. **Rödvingetrast** *Turdus iliacus*

Häckfågel. Rapporterad mellan 23.3-4.10.

128. **Dubbeltrast** *Turdus viscivorus*

Häckfågel. Ett vinterfynd vid Järle kvarn den 1.12. I övrigt rapporterad mellan 22.3-6.10.

129. **Flodsångare** *Locustella fluviatilis*

Fyra fynd är lite fler än årsgenomsnittet.

1 sj. Västra Öskevik 27.5-7.5 (Roland Thuvander). 1 sj. Stensnäs 6-13.6 (Håkan Lavebratt, Peter Bernövall m.fl.). 1 sj. Lillsjön, Norasjön 10-13.6 (Peter Bernövall, Claes Dyst m.fl.) 1 sj. Sjövik, Fåsjön 10.6.

130. **Sävsångare** *Acrocephalus schoenobaenus*.

Sammanlagt tre ex: Minst 1 ex. Södra Ås våtmark 11.5-1.7. 1 sj. Västra Öskevik 10.6 samt 1 ex. Södra Ås 12.8.

132. **Kärrsångare** *Acrocephalus palustris*

Sex sjungande fåglar är fyra fler än fjolåret. Alla rapporter gäller endast fåglar hörda vid ett tillfälle.

1 sj. Kungsgatan, Dalsta 24.5 (Håkan Lavebratt), 1 sj. Älvhyttan 25.5 (Roland Thuvander). 1 sj. Bushagen 7.6. 1 sj. Smedstorp 10.6. 1 sj. Bergtorp 23.6 (Jan Rosenfeld). 1 sj. 3.7 (Roland Thuvander).

132. **Rörsångare** *Acrocephalus scirpaceus*

Ca 12 fåglar rapporterade mellan 13.5-26.8.

133. **Härmsångare** *Hippolais icterina*

Observerad mellan 14.5-13.7.

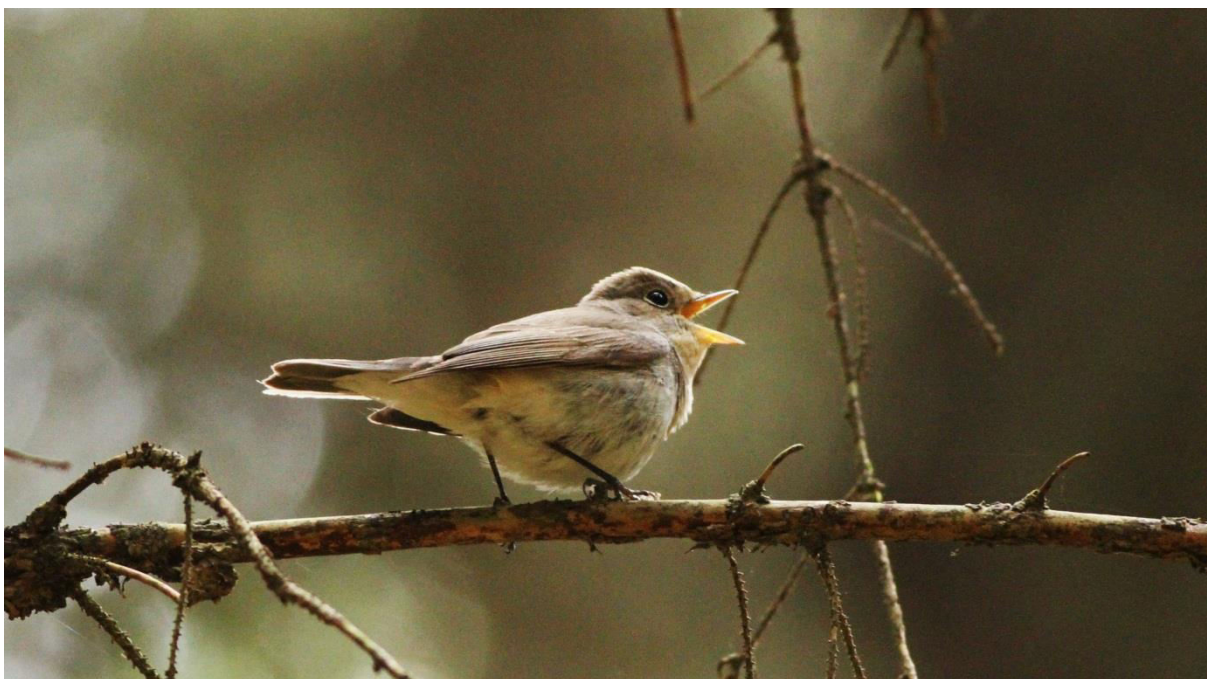
134. **Ärtsångare** *Sylvia curruca*

Häckfågel i kommunen. Observerad mellan 1.5-1.9.

135. **Törnsångare** *Sylvia communis*

Observerad mellan 15.5-12.8. Häckfågel som minskar.

136. **Trädgårdssångare** *Sylvia borin* Noterad mellan 13.5-1.9.

Mindre flugsnappare i Pershyttan.

Foto: Erik Marcusson

137. **Svarthätta** *Sylvia atricapilla*

Inga vinterfynd. Observerad mellan 27.4-16.10 Dalsta (Berit Ragné m.fl.).

Grå flugsnappare i Pershyttan.

Foto: Erik Marcusson

138. **Grönsångare** *Phylloscopus sibilatrix*

Observerad mellan 28.4-7.6. Många biotoper med blandskog har minskat och därför har även grönsångaren minskat.

139. **Gransångare** *Phylloscopus collybita*

Observerad i häckningstid: Djupedal, Järleån 24.4-15.7 och Sjölundsvik 13.4-8.6. Det är mycket troligt att häckning skett vid dessa två platser.

Vår: 10 ex. mellan 13.4-31.5.

Höst: 16 ex. mellan 13.8-7.10.

140. **Lövsångare** *Phylloscopus trochilus*

Rapporterad mellan 24.4 Dalhem (Erik Marcusson) och 25.9 Södra Ås.

141. **Kungsfågel** *Regulus regulus*

Allmän året om.

142. **Grå flugsnappare** *Muscicapa striata*

Observerad mellan 6.5 Timmanshyttan (Ulla Olsson) och 5.9 Älvhyttan.

143. **Mindre flugsnappare** *Ficedula parva*

Ett fynd av denna art som inte är riktigt årlig i kommunen.

1 sjungande hanne Pershyttan 19.5 (Erik Marcusson).

144. **Svartvit flugsnappare** *Ficedula hypoleuca*

Rapporterad mellan 27.4-1.7.

145. **Stjärtmes** *Aegithalos caudatus*

Observerad året om i lämpliga miljöer.

Största flock: 26 ex. Övre Båtfallet 7.7 (Kjell Johansson).

146. **Entita** *Parus palustris*

Fortfarande ganska vanlig i lämpliga miljöer.

147. **Talltita** *Parus montanus*

Minskande, men finns i barrskogsmiljöer.

148. **Tofsmes** *Parus cristatus*

Minskande. Finns i barrskogsmiljöer.

149. **Svartmes** *Parus ater*

Finns i barrskogsmiljöer.

150. **Blåmes** *Parus caeruleus*

Allmän

Tre skogsmesar, tofsmes (överst), svartmes (mitten), talltita (nederst).
Foto: Erik Marcusson

151. **Talgoxe** *Parus major*

Allmän

152. **Nötväcka** *Sitta europaea*

Allmän

153. **Trädkrypare** *Certhia familiaris*

Tämligen allmän.

154. **Törnskata** *Lanius collurio*

Rapporterad mellan 12.5-5.9.

Få rapporter. Häckning har skett vid Södra Husby och vid Uvberget. Säkerligen på fler ställen, då törnskator har lyckats trivas rätt bra på nyagjorda hyggen om en del snår och sly har sparats.

155. **Varfågel** *Lanius excubitor*

Tidiga delen av året: Sedd mellan 1.1-22.4 i Trängbobot, Södra Husby, Västra Sund, Dalhem, Gyttopp, Järleån, Moshyttan, Södra Ås och Alntorp.

Senare delen av året: Sedd mellan 29.9-30.12 vid Östra Sund, Södra Husby, Alntorp och Södra Ås.

Varfågel

Foto: Roland Thuvander

156. **Nötskrika** *Garrulus glandarius*

Ganska vanlig i skogsmiljöer. Uppträder ibland på olika typer av fågelmatning.

157. **Skata** *Pica pica*

Allmän.

158. **Nötkråka** *Nucifraga caryocatactes*

Endast fem fynd av en art som inte för så länge sedan var tämligen allmän i Nora kommun. Samtliga gäller fåglar som under hösten söker frön bland Noras cembratallar.

Minst 2 ex. Järnvägsstationen 13.7-18.8 (Camilla Pettersson m.fl.). 1 ex. 24.9 och 4 ex. 8.10 Dalsta (Berit Ragné och Sverre Persson). 1 ex. Trångbopadet (Håkan Lavebratt) samt 1 ex. Gunnarsberg 27.10 (Peter Bernövall).

159. **Kaja** *Corvus monedula*

Allmän. Antalet varierar under året.

160. **Råka** *Corvus frugilegus*

Åtta fynd är ett normalt antal av arten.

Endast vårfynd mellan 24.2-11.5. Råkan observerades vid Södra Ås, Bushagen samt vid Alntorp.

161. **Kråka** *Corvus corone cornix*

Allmän.

162. **Korp** *Corvus corax*

Inga rapporterade säkra häckningar, men det är kanske troligt att korpen häckar med ca 10 par i kommunen.

Stare

Foto: Erik Marcusson

163. **Stare** *Sturnus vulgaris*

Vinterfynd: 3 ex. Trängbobadet 14.1 (Håkan Lavebratt).

Den första ”riktiga vårstaren” observerades den 2.3 vid Södra Ås våtmark och de två sista stararna rapporterades från kvarteret Blomman, Nora den 1.11 (Kerstin Grek). Största flock: Ca 500 ex. Östra Sund 20.4.

164. Gråsparv *Passer domesticus*

Endast rapporterad från Nora. Området kring torget, Kring Järntorgskolan samt delar av Dalsta är de platser där arten rapporterats. Den totala populationen är liten och vi får hoppas att den överlever på sikt.

165. Pilfink *Passer montanus*

Spridd i kommunen men minskande.

Största flock: 21 ex. Alntorp 14.1 (Claes Dyst, Roland Thuvander).

166. Bofink *Fringilla coelebs*

Vinterfynd: Jan.-feb. Ca 20 ex. Alntorp samt 1 ex. Bovik (Gunnar Rehn).

December: Som mest 15 ex. Järle kvarn.

167. Bergfink *Fringilla montifringilla*

Observerad från 1.1-1.5 och sedan från 7.9-31.12. På förvintern fanns en ganska stor flock på max 15 ex på Dalsta. Ännu vanligare var arten under december då sammanlagt ca 30 fåglar observerades. Flest individer i Södra Ås, Dalsta samt Järle kvarn.

168. Grönfink *Carduelis chloris*

Allmän.

169. Steglits *Carduelis carduelis*

Sedd året om både i Nora och utanför. Största flock vid Vattentornet och Nora Vårdcentral under början av året, med som mest 15 ex. (Claes Dyst, Lisbeth Uhr m.fl.)

170. Grönsiska *Carduelis spinus*

Observerad under årets alla månader, men från att ha varit allmän fram till september, blev arten mycket fåtalig den sista delen av året.

171. Hämpling *Carduelis cannabina*

Arten minskar och börjar bli riktigt sällsynt i kommunen.

Observerad mellan 12.3-5.7.

I Stora Mon har troligen minst en häckning skett. I övrigt påträffad någon enstaka gång vid Södra Ås, Trängbobadet och Älvhyttan.

172. Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

Vinter: 1 ex. Vårdcentralen, Nora 14.1 (Claes Dyst m.fl.)
Vår: 1 ex. Alntorp 14.4 samt 1 ex. Södra Ås våtmark 25-28.4
Höst: 3 ex. Södra Ås våtmark 14.10.

173. **Gråsiska** *Carduelis flammea*

Vinter-vår: Rapporterad mellan 1.1-13.5.

Höst-vinter: Rapporterad mellan 12.9-31.12.

Största flock: Ca 1000 ex. Järleåparkeringen 6.1 (Peter Bernövall).

Gråsiska i al Foto:

Erik Marcusson

Rasen **Brunsiska** *Carduelis flammea cabaret*

1 ex. Dalsta 14.1 och 3.2 (Håkan Lavebratt m.fl.). 1 ex. Älvhyttan 5.3 (Roland Thuvander).

174. **Snösiska** *Carduelis hornemanni*

Allmännare än normalt under de första månaderna av året.

2 ex. Gyttorp 1.1. Minst 4 ex. Älvhyttan 10.1-9.3 (Roland Thuvander, Claes Dyst). 1 ex. Södra Ås 28.1 samt 1 ex. Dalsta 3.2.

175. **Mindre korsnäbb** *Loxia curvirostra*

Noterad från årets början fram till slutet av juni. Sedan återigen sedd under höstflytt under september och fram till 11.10. Efter det har inga noteringar gjorts. Ett ganska normalt uppträdande. Efter en period då mindre korsnäbb uppträder rikligt kommer en period då näst intill alla individer drar iväg till andra platser långt från Sveriges gränser.

176. **Större korsnäbb** *Loxia pytyopsittacus*

Observerad flera gånger mellan 28.1-18.3 med som mest 20 ex. vid Stora Stensjön. Dessutom 1 ex. Stora Mon 1.4 och 2 ex. Trehörningen 18.8.

177. Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Observerad under perioden 14.5-10.6 med sammanlagt 13 fynd. Arten har minskat starkt under de senaste årtiondena.

178. Tallbit *Pinicola enucleator*

Ett stort antal tallbitar drog ner över Sverige från framför allt Ryssland under höstmånaderna. Endast tre observationer gjordes i Nora kommun.

15 ex. Bergtorp 10.11 (Jan Rosenfeld). 2 ex. Kvarnbron, Nora 16.11 samt 1 ex. Södra Ås 9.12.

179. Domherre *Pyrrhula pyrrhula*

Observerad alla årets månader och aldrig direkt ovanlig. Allmän i vid fågelmatning under december.

180. Stenknäck *Coccothraustes coccothraustes*

Sedd hela året framför allt i Nora samt vid Järleås närhet.

Vinterfynd:

Januari-Februari: 2 ex. Dalsta 2.1-3.2 (Berit Ragné, Håkan Lavebratt m.fl.). 4 ex. Esstorp 21.2.

December: Sedd vid fyra platser i Nora samt vid Svalbo, Järle kvarn 29.12.

181. Lappspurv *Calcarius lapponicus*

Endast en rapport: 1 ex. Södra Ås 3.9. Andra år brukar lappsparven vara regelbunden rastare vid Bergsmanshyttan med flera individer, både vår och höst. P.g.a. något ändrad markanvändning har rastande fåglar missgynnats detta år.

182. Snöspurv *Plectrophenax nivalis*

Mycket fåtaligt rapporterad. Inga höstfynd.

6 ex. Södra Ås våtmark 2.3 samt 1 ex. Södra Ås 24.3.

183. Gulspurv *Emberiza citrinella*

Har försvunnit på många ställen i jordbrukslandskapet.

Största flock: Ca 200 ex. vid oskördad havreåker Alntorp januari och februari samt ca 150 ex. vid Järle kvarn under december månad.

184. Sävspurv *Emberiza schoeniclus*

Inga vinterfynd. Rapporterad mellan 12.3-5.10.

Hybrider: **Grågås x Kanadagås** Sedd vid några olika tillfällen 2012.

Däggdjur i Nora kommun 2012

Det är fortsatt dåligt med rapporter beträffande däggdjur.

Det var ett riktigt dåligt gnagarår 2012. Den sedvanliga kraschen efter ett bra år med sork infann sig och det blev därför även ont om deras predatorer som t.ex. pärl- och sparvugglor. Rödräven hade ett mycket dåligt föryngringsår, även om rävungar sågs på några platser. Dessutom sågs flera skabbrävar. Lodjur har rapporterats på några platser. Observationer av utter finns från Järleån bl.a. i Långforsen. Flera vargrevir går in i Nora kommun. Rävskabben smittade också vargar åtminstone i det västligaste reviret. Vildsvin finns på flera platser. Inga rapporter om igelkottar och kanske har grävlingspopulationen minskat?

Ekorren minskar i antal vid år med lite grankottar.

Foto: Erik Marcusson

Småkryp i kommunen

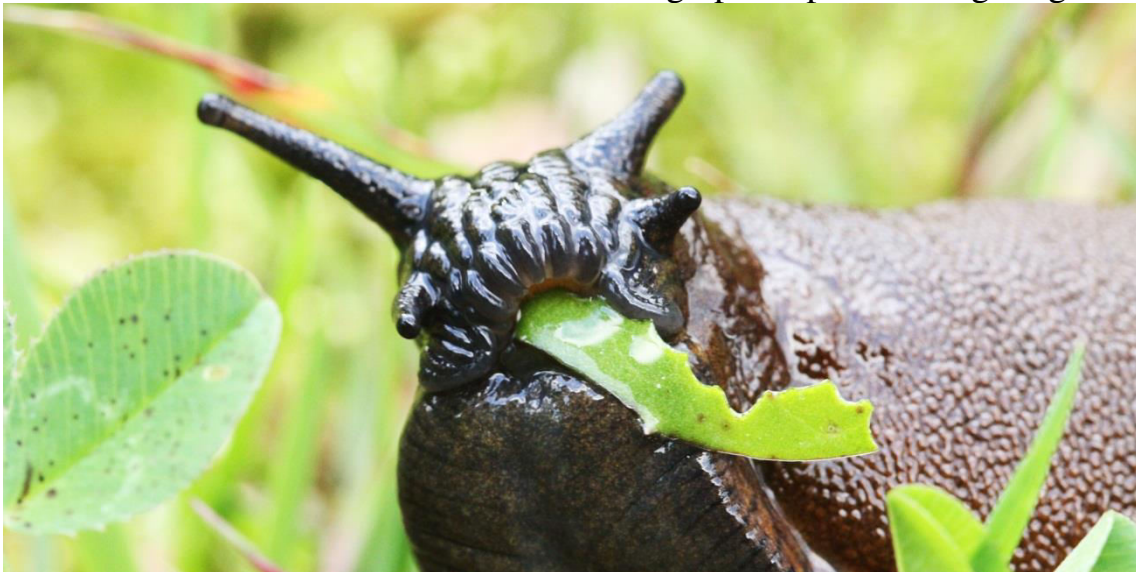
Vill man hitta många arter, ska man rikta in sig på småkryp. Det finns många tusen olika kryp att hitta i Noras vattendrag, skogar, ängar och egentligen var som helst. Ta en titt inne i en jordkällare eller kanske på en sommarvarm husvägg inne i Nora.

Om man söker i ”småkrypsportalen”, som hittas på Internet, kan man se att det lades in hela 1046 bestämda småkrypsarter i Nora kommun. Det låter förstas mycket, men är bara en bråkdel av vad som egentligen är möjligt att finna. Det finns stora möjligheter för den som sätter sig in i någon utforskad insektsordning att hitta nya arter för Nora kommun, Västmanland eller faktiskt helt nya arter för Sverige. Detta trots att antalet arter minskar i snabb takt i vår miljö p.g.a. oss människor.

Vilka typer av småkryp rapporterade det mest av år 2012?
Här följer en lista på antalet bestämda arter.

Snäckor och sniglar 13 arter.
Musslor (bl.a. flodpärlmussla) 3 arter.
Mångfotingar (”tusenfotingar”) 6 arter.
Hoppstjärtar 7 arter.
Dagsländor 3 arter.
Trollsländor 27 arter.
Bäcksländor 2 arter.
Hopprätvingar (gräshoppor mm) 13 arter.
Halvvingar (bärfisar mm) 106 arter.
Stövsländor 1 art.
Skalbaggar 239 arter.
Nätvingar 6 arter.
Växtsteklar 6 arter.
Parasitsteklar 3 arter.
Gaddsteklar 34 arter.
Nattsländor 11 arter.
Fjärilar 664 arter.
Myggor 16 arter.
Flugor 65 arter.
Kräftdjur 5 arter.
Spindeldjur 84 arter.
Maskar som iglar 2 arter.
Silverborstsvansar (silverfisk) 1 art.
Kackerlackor och tvestjärtar 3 arter.
Vattennätvingar 1 art.
Näbbsländor 3 arter.

Nedan den glupska spanska skogssnigeln.

Fjärilar, skalbaggar och halvvingar dominerar alltså, men steklar, myggor och flugor är mycket underrepresenterade. Vad gäller parasitsteklar finns det nog ingen expert i Sverige överhuvudtaget. Ska insamlade exemplar bestämmas måste de därför skickas iväg utomlands.

Sociala getingar i Nora kommun.

Här kommer en liten presentation av vilka sociala getingar som påträffats i vår kommun. Av hela 5000 getingararter har endast 51 påträffats i Sverige. Det finns tre underfamiljer: Solitära getingar 36 arter, pappersgetingar 3 arter och sociala getingar 12 arter. Till den senare hör de som vi kanske brukar kalla ”vanliga getingar” och som de flesta inte vill träffa på i brödfatet eller i saftglaset. Det är dock bara två getingararter som står för de allra flesta getingsticken, nämligen tysk och vanlig geting. De är s.k. jordgetingar som inte brukar bygga sina bon alldeles i närheten av människans boningshus, men gärna besöker trädgårdarna.

Om man studerar aktuella utbredningskartor över de 12 svenska sociala getingarterna, borde alla utom möjligen tajgageting kunna påträffas i Nora kommun. På Artportalen finns 7 arter rapporterade från Nora kommun och ytterligare 3 arter från Västmanland.

Bålgetingar

1. Bålgeting (*Vespa crabro*) Den i särklass största getingen med en brunaktig kramkant på bakkroppen. Den är inte ovanlig i Nora. Den kan bygga bon i boningshus, men är oftast mycket fridsam mot de som bor i huset. Visserligen har de mycket gift, så man ska naturligtvis låta bli att ta i dem. De kan faktiskt vara bra att ha i som inneboende gäst, då de håller borta de båda aggressiva jordgetingsarterna. Bålgetingen är också nattaktiv och kan höras brumma när den kommer flygande lugna sommarnätter.

Bålgeting med sitt orangeröda huvud. (Södra Ås)

Foto: Joakim Johansson

Långkindade getingar

2. Buskgeting (*Dolichovespula medi*) är också en mycket stor geting. Ej så vanlig som bålgetingen. Trivs mest i lövskog. Bona som är kokosnötstora kan ibland ses vintertid hängande i lövfria träd. Oftast byggs dock bona inne i häckar och buskar.

3. Takgeting *Dolichovespula saxonica* Den allra vanligaste arten. Takgetingar bygger gärna sina bon i taket inne i byggnader eller under verandatak, fågelholkar och liknande. De är alltså den getingart som man oftast träffar på i hemmiljö. Eftersom de finns så nära människan, brukar de vänja sig med detta och är mycket sällan aggressiva.

Skogsgeting *Dolichovespula sylvestris* är svart med klargula tvärband. Bygger sina bon i lummiga skogsmiljöer, speciellt i lövskog. Den är mycket fridsam.

Den mörka och stora buskgetingen.

Skogsgeting

Jordgetingar

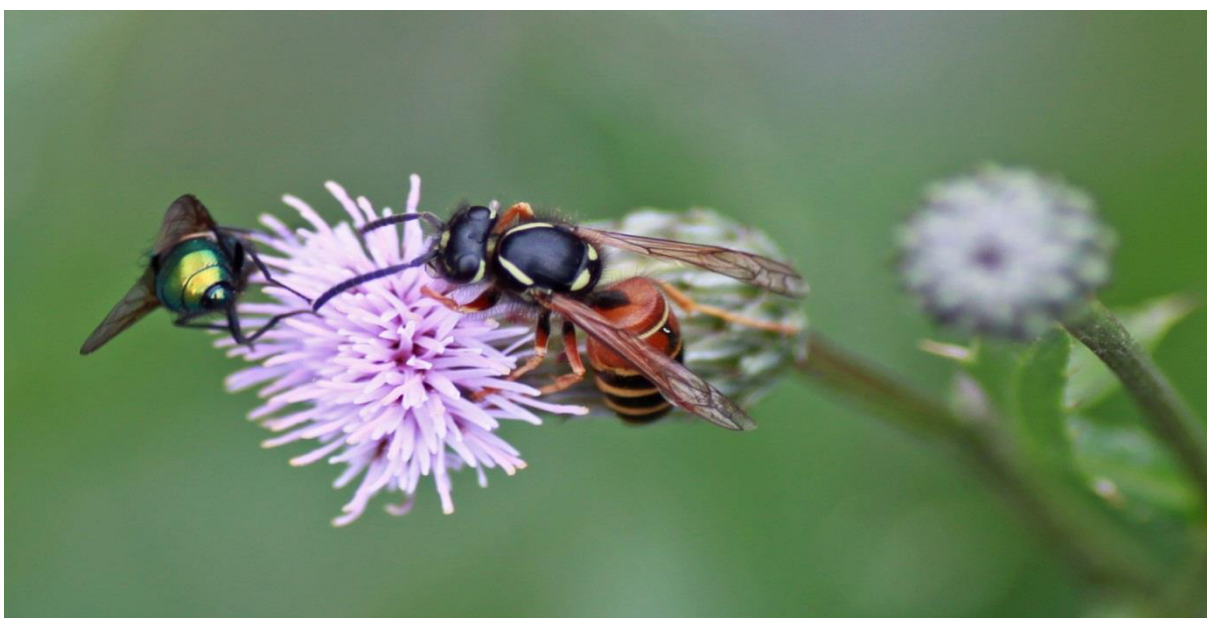
Vanlig geting *Vespula vulgaris* Den näst vanligaste getingarten efter takgetingen. Oftast inte lika lysande gul som tysk geting. Ett svart ankare på munskölden är arttypiskt. Vanlig geting är den art som ställer till mest obehag för oss. Den vistas gärna vid vår närhet, men boet brukar byggas en bit från våra bostäder. Boets ytterhölje är ljusbrunt och byggs av murken ved. På sensommaren kan ett bo i sällsynta fall innehålla flera tusen individer.

Tyskgeting *Vespula germanica* En lysande gul geting med runda svarta prickar. En svart prick på munskölden är ett bra signalement för arten. Sydligare än vanlig geting En aggressiv jordgetingart som gärna vistas i våra trädgårdar, på jakt efter lämpliga byten. Bona som har grått ytterhölje byggs gärna i övergivna sorkbon, men kan också byggas vid en husgrund. I södra Sverige är den tyska getingen vanligare än vanlig geting.

Vanlig geting med ankaret på munskölden och tysk geting med en prick.

Rödbandad geting *Vespula rufa* Känns lätt igen på det röda bandet längst fram på bakkroppen. Den gillar mager barrskog. Kan ibland påträffas i trädgårdar.

Rödbandad geting är lätt att känna igen.

I Västmanland har även skogssnyltgeting, nordgeting, och nordsnyltgeting observerats. Dessa tre arter finns säkert i Nora kommun, men ingen har ännu gjort någon bestämning. Dessutom borde även tak- och jordsnyltgeting finnas i Nora kommun.

De olika snyltgetingarna är boparasiter på de bobyggande getingarna och är därför mer sällsynta och svårare att upptäcka. De lever mer dolt och är därför lätt förbisedda. Det är alltså bara att ge sig ut på getingjakt i sommar, så hittas säkert Noras första snyltgetingart någonstans nära dig.

För den som vill veta mera rekommenderas Steklar: Myror – getingar, som är ett band av Nationalnyckeln. En fantastisk och prisvärd bok.

/Anders Carlberg för Nora Biologiska Förening.

Du vet väl att det går att rapportera alla svenska arter i Artportalen www.artportalen.se eller meddela till noraanders@tele2.se

Exkursionsprogram 2013

sö 24/3 kl. 17.00 Årsmöte. Församlingshemmet i Nora. Torbjörn Arvidsson visar bilder.

on 27/3 kl. 17.00 Tysslingen. Sångsvanar! Tillsammans med Nora scoutförening.

to 25/4 kl. 18.00 Järleån. Vandring efter ån. Fågelsång och växter.

on 15/5 kl. 18.00 Osets naturreservat.

sö 19/5 kl. 06.00 Åsbosjön. Med cykel på den traditionella rutten runt sjön.

sö 26/5 kl. 10:00 Kilsbergens sydsida. Botanisk utflykt.

7-9 juni. Ölandsresa. Anmälan senast 25 maj.

sö 16/6 kl. 09:00 Knuthöjdsmossen samt Björskogsnäs. De vilda blommornas dag.

sö 21/7 kl. 10:00 Ramshytte ängar. Nytt naturreservat.

sö 22/9 kl. 16:00 Kvismaren. Transkådespel.

september. Svamputflykt (annons kommer).

(Med reservation för ändringar)

Då inget annat angivits är samlingsplatsen torget i Nora. Utsatt klockslag är tiden för samling och avfärd.

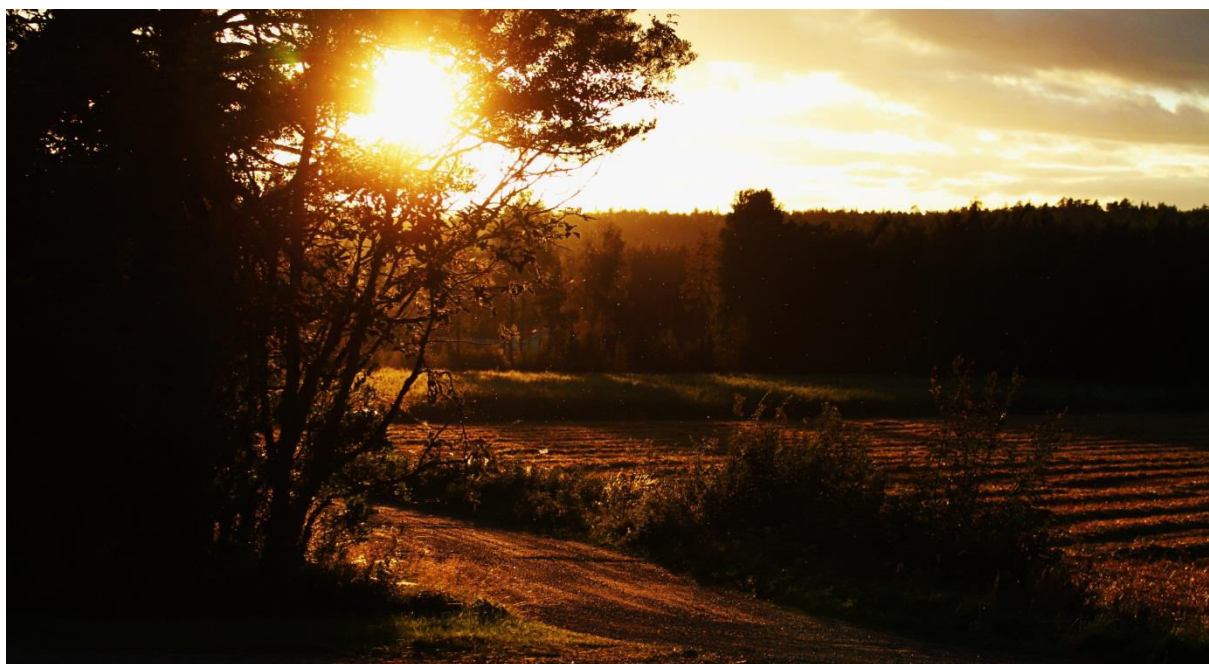

Foto: Erik Marcusson

